

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

VLIV KENDÓ NA UTVÁŘENÍ HODNOT CVIČENCE

Vedoucí práce: PaedDr. Petr Bauman, Ph.D.

Autor práce: Bc. Lukáš Laibrť

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 2.

2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. března 2014

Bc. Lukáš Laibrt

Děkuji vedoucímu diplomové práce PaedDr. Petru Baumanovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 KENDÓ JAKO VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM	7
1.1 Historická východiska a současný vývoj Kendó	7
1.2 Myšlenkové zdroje Kendó	9
1.3 Dimenze Kendó jako výchovně-vzdělávacího systému.....	14
1.3.1 Ideová dimenze	14
1.3.2 Obsahová dimenze Kendó	15
1.3.2.1 Dojo a Reiho.....	16
1.3.2.2 Výzbroj a výstroj	17
1.3.2.3 Hlavní postoje a práce nohou	17
1.3.2.4 Zásahová místa a vzdálenost	19
1.3.2.5 Waza.....	20
1.3.3 Metodická dimenze Kendó	21
1.3.3.1 Keiko	22
1.3.3.2 Shiai.....	23
1.3.3.3 Technické stupně.....	24
1.3.4 Organizační dimenze Kendó.....	25
2 HODNOTY	27
2.1 Pojem hodnota.....	27
2.2 Metodologie zkoumání hodnotové orientace	28
2.3 Výzkumy hodnotové orientace ČR jako východisko pro vlastní výzkumné šetření	30
3 HODNOTOVÁ ORIENTACE CVIČENCŮ KENDÓ (VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ)	34
3.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky	34
3.2 Výzkumný vzorek a metodologie	35
3.3 Výsledky dotazníkového šetření	38
3.4 Interpretace výsledků dotazníkového šetření	57
3.5 Jak Kendó utváří hodnoty cvičenců? (reflexe respondentů)	65
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH	74

ÚVOD

Motto: „Kendó je vlastně životní cesta, život sám.“

Sadafumi Takuma

Tradiční japonské bojové umění Kendó, které znamená v doslovném překladu „cesta meče“, bylo již představeno jako výchovně-vzdělávací systém v bakalářské práci s názvem *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*.¹ Kendó je specificky odlišné od ostatních bojových umění, která jsou v České republice známá. Touto specifičností je to, že při praktikování Kendó se jedinec neučí sebeobraně nebo zneškodnění protivníka jako u jiných bojových umění, ale skrze fyzicky a psychicky velice náročný trénink se cvičenec učí ovládat japonský meč a tím poznat a zdokonalit i sám sebe.

Kendó jako takové je od roku 1911 zařazeno do japonského vzdělávacího systému a těší se veliké popularitě. V České republice se Kendó poprvé objevilo roku 1986, kdy japonská delegace z Mezinárodní federace Kendó navštívila Prahu a předvedla v hale Na Folimance a na fakultě tělesné výchovy a sportu UK ukázkou Kendó. Právě tato ukáзка otevřela dveře Vladimíru Hotovcovi, který měl vážný zájem o cvičení Kendó, k setkání s panem Toru Giga, který se na základě souhlasu japonského velvyslanectví ujal prvních zájemců o japonský šerm. 9. října 1986 se pod jeho vedením uskutečnil první trénink Kendó. Během následujících let za pomoci Vladimíra Hotovce vznikly další oddíly Kendó. V roce 1989 bylo Česko-moravské sdružení Kendó (ČMSK) přijato za řádného člena Evropské federace Kendó a v roce 1994 pak i Mezinárodní federace Kendó. V roce 1998 se ČMSK transformovalo na Českou federaci Kendó.²

Toto japonské bojové umění, respektive tento výchovně-vzdělávací systém, můžeme v současné době v ČR najít v podobě neformálního vzdělávání, které díky svému obsahu, vztahům a prostředí má klíčový význam pro rozvoj hodnot, jak uvádí Helena Pospíšilová.³ Cílem této diplomové práce bude ověřit tento předpoklad. Ve vlastním výzkumném šetření, které bude vycházet z metodologie výzkumů hodnotové orientace

¹ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*.

² Srov. HOTOVEC, V. *Fighter's magazin: 20. Výročí KENDÓ*, s. 45–47.

³ Srov. POSPÍŠILOVÁ, H. *Mládež, hodnoty a volný čas*, s. 18.

realizovaných Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM), budeme hledat odpověď na otázku, jakou hodnotovou orientaci mají lidé, kteří praktikují Kendó. Dále budeme hledat odpověď na otázku, jak se od sebe liší výpovědi respondentů od výsledků zjištěných ve výzkumech CVVM. Také budeme zjišťovat, jak se od sebe liší odpovědi z hlediska pohlaví, věku cvičenců a délky praktikování Kendó. Dále budeme hledat odpověď na otázku, jak vybraní respondenti reflektují výsledky výsledky dotazníkového šetření, jak uvažují o procesu utváření hodnotové orientace a jakým způsobem reflektují vlastní „cestu Kendó“ z hlediska vývoje vlastní hodnotové orientace.

Diplomová práce bude rozdělena do tří hlavních kapitol. V první kapitole stručně představíme výchovně-vzdělávací systém Kendó, respektive ty jeho aspekty, které považujeme za důležité pro hlubší pochopení, jaké hodnoty může Kendó ovlivňovat nebo přinášet. Představíme myšlenkové zdroje, ze kterých Kendó čerpá, a dále popíšeme jednotlivé dimenze kurikula tohoto výchovně-vzdělávacího systému. V druhé kapitole se zaměříme na problematiku hodnot a hodnotové orientace. Představíme také přehled vybraných výzkumů, které v oblasti výzkumu hodnot a hodnotové orientace v České republice proběhly a jejichž výsledky chceme porovnat s výsledky vlastního výzkumného šetření. V poslední třetí kapitole představíme vlastní výzkum hodnot cvičenců Kendó.

Tato práce se opírá o literaturu, která se zabývá japonskou kulturou, samurajskou tematikou a o literaturu, která podrobně popisuje bojové umění Kendó, zejm. Junzo Sasamori a Gordon Warner: *This is Kendo* (1964), Jinichi Toheshi: *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy* (2003), Hiroshi Ozawa: *Kendó úplný průvodce* (2005) a Jindřich Ziegelheim: *Kendó: Tři spojené kruhy* (2013). Dále se tato práce opírá o literaturu, která se zabývá hodnotami a hodnotovou orientací české společnosti, zejm. Libor Prudký: *Inventura hodnot: Výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky* (2009), Stanislava Kučerová: *Člověk, hodnoty, výchova* (1996). Důležitým východiskem diplomové práce jsou také výsledky proběhlých výzkumů hodnot a hodnotové orientace v České Republice realizované CVVM. Vlastní výzkum představený ve 3. kapitole, je pak kombinací kvantitativně orientovaného dotazníkového šetření a kvalitativních rozhovorů s vybranými respondenty, pomocí nichž jsme jednak validizovali a interpretovali výsledky dotazníkového šetření, a tak se pokusili o hlubší vhled do procesu utváření hodnot cvičenců Kendó.

1 KENDÓ JAKO VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM

1.1 Historická východiska a současný vývoj Kendó

Pro hlubší pochopení, jaké hodnoty Kendó utvářejí a jaké hodnoty může Kendó ovlivňovat při formování osobnosti cvičence, je nutné zmínit historický vývoj Kendó, který je úzce spjat s historickým vývojem celého Japonska. Tento dlouhý a složitý proces rozdělují Hiroshi Ozawa a Jinichi Tokeshi do několika historických období: období klanů Gendži a Heike, období válek (1185-1600), období Edo (1603-1868) a perioda od období Meidži až po současnost (od r. 1868 dále).⁴

Detailnímu rozboru historického vývoje jsme se věnovali již v bakalářské práci *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, na kterou tato práce navazuje, proto zde uvedeme pouze nejdůležitější události jednotlivých období historického vývoje Kendó. Jednou z těchto důležitých událostí bylo vytvoření hierarchizovaného systému pánů a vazalů, které bylo zakončeno roku 1185 náčelníkem vítězného klanu Genži, Minamotem, který ustanovil novou vojenskou vládu známou jako Šogunát. V této době došlo také k položení základů etického kodexu Bušidó, jenž v období středověku dostal dostatek příležitostí ke svému dalšímu rozvoji a propracování.⁵ Hiroshi Ozawa uvádí, že: „*Od tohoto období se dostává moc samurajů do popředí a válečné dovednosti mono-no-fu se rozvinuly v něco, co přesáhlo pouhý soubor bojových technik a zahrnulo přísný morální kodex i způsob myšlení.*“⁶

Vemí důležité období v historickém vývoji Kendó bylo období válek (1185-1600). Právě toto období je v historii Japonska nejbouřlivější. V tomto období žilo mnoho slavných samurajů a odehrálo se i mnoho velkých bitev, avšak nejdůležitější pro vývoj Kendó byl charakter střetů mezi vazalskými frakcemi, které používaly různé zbraně. Nicméně pokud došlo na boj muže proti muži, vítězství nebo prohra záležely na individuální technice každého válečníka. Proto se vojenští velitelé učili různým bojovým uměním. V tomto období se objevilo několik šermířských škol, avšak největší

⁴ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 11–14.

⁵ Srov. OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 10.

⁶ Tamtéž.

vliv na podobu dnešního Kendó měla škola *Ittó-rjú*, kterou založil Čúdžó Hjógo-no kami Nagahide.⁷

Po skončení válečného období bylo Japonsko sjednoceno v tokugawském šogunátu. Tato doba (1603-1868) přinesla největší rozkvět a péči o tu podobu umění a kultury, kterou dnes chápeme jako tradičně japonskou (mezi prvky této kultury patří i Kendó). Právě v této době válečníci a také šermířští mistři, kteří po období válek ztratili své zaměstnání jako vojáci, hledali své uplatnění. Původně tito šermíři cvičili s *tači* (dlouhý meč) a *bokutó* (dřevěný meč), při zápasech se používaly skutečné meče nebo *bokutó*. Docházelo zde k četným zraněním. Právě v tomto období se postupně začínají zakládat *dojo* (tělocvičny) a dochází ke zdokonalování *shinae* (bambusový meč) a brnění. Od 18. století je obvyklý trénink v *dojo*, přičemž typickou cvičnou zbraní je právě *shinai*.⁸

V roce 1887, ve dvacátém roce panování císaře Meidžiho, začalo být horlivě prosazované vnější napodobování západu zpochybňováno a objevila se nová nacionalistická politika rozvíjení národního bohatství a vojenské síly. Hlavně japonské vítězství v čínsko-japonské válce (1894-1895) vedlo k posílení národního uvědomění. Kendó začalo přitahovat opět pozornost, a to jako jeden z prostředků výchovy dětí a mladých lidí.⁹ Reforma vzdělávání v roce 1911 začlenila Kendó do japonského vzdělávacího systému a jeho popularita a zájem o něj v Japonsku dále roste.¹⁰ Úpadek pro Kendó přišel roku 1945 po skončení druhé světové války a totální kapitulaci Japonska, kdy byl jeho výcvik americkými okupačními silami zakázán. Tento zákaz trval po celou dobu okupace. Zlomový bod nastal, když bylo Kendó představeno jako bojový sport, podobný evropskému šermu, takže v očích okupantů se již nezdálo být tak nebezpečné jako dříve. V roce 1952 vznikla Celojaponská federace Kendó (Zen Nihon Kendo Renmei), která je založena na principech Kendó jako výchovného sportu, nikoli jako bojového umění.¹¹ Hiroshi Ozawa uvádí, že: „v tomto duchu pokračuje dodnes.“¹² V roce 1970 Mezinárodní federace Kendó (IKF) uspořádala v Japonsku první Mistrovství světa v Kendó.¹³

⁷ Srov. OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 11.

⁸ Srov. tamtéž.

⁹ Srov. tamtéž, s. 12.

¹⁰ Srov. TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*, s. 9.

¹¹ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 14.

¹² OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 13.

¹³ Srov. tamtéž.

Skrze tento dlouhý a složitý historický vývoj Japonska se Kendó vyvinulo do současné podoby, ve které se rozšířilo do celého světa jako tradiční japonské bojové umění boje s mečem (v japonském pojetí je však Kendó výchovný sport, jak jsme uvedli výše). Doslovný překlad slova kendó je „cesta meče“. Cvičení Kendó má jako tělesná a duševní aktivita v japonské kultuře dlouhou tradici, jak můžeme vidět z historického vývoje. Původně šlo pouze o metodu, jakým způsobem zacházet s mečem, avšak k plnému pochopení Kendó došlo až skrze pozorování přirozených zákonitostí boje.¹⁴

Cvičení Kendó je fyzicky i psychicky velice náročné. Dnešní Kendó obsahuje mnoho technik seků a bodů, různé útočné techniky a obranné protitechniky. Zabývá se správným postavením těla, korektní vzdáleností od soupeře, správným načasováním útoku i obrany a propojením mysli se všemi těmito aspekty cvičení, jež si cvičenci Kendó postupně osvojují a které si za pomoci dalších druhů cvičení stále zdokonalují. Osnova výcviku je komplexní a cvičenec se v ní postupně posouvá od základních prvků k pokročilejším. Současná podoba Kendó je taková, že cvičenci docházejí na pravidelné tréninky, kde za pomoci shinae (bambusový meč) a oblečení v tradiční uniformě, která se skládá z keikogi (košile), hakamy (kalhotová sukně) a bogu (brnění), za přítomnosti i nepřítomnosti protivníka, zdokonalují a rozvíjejí své schopnosti a dovednosti (podrobněji viz dále)¹⁵

1.2 Myšlenkové zdroje Kendó

Abychom mohli hlouběji nahlédnout do podstaty toho, jaké hodnoty může praktikování Kendó ovlivňovat, je potřeba poznat, z jakých myšlenkových zdrojů toto bojové umění vychází. Velmi významnou roli při formování japonské kultury a společnosti měla poloha Japonska. Díky své poloze mělo Japonsko dostatečně blízko k vlnám kulturního vlivu asijského kontinentu (Čína, Korea, Indie), avšak bylo i dostatečně vzdálené a izolované pro přetváření těchto vlivů jako součásti specifického japonského způsobu života. Pro hlubší porozumění Kendó je nutné pochopit kulturní základ Japonska

¹⁴ Srov. OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 8.

¹⁵ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 15.

ovlivněný filozofickými a náboženskými směry, které ovlivnily vývoj Kendó i potažmo všech bojových umění v Japonsku.¹⁶

Jedním z velmi důležitých myšlenkových zdrojů, ze kterých Kendó čerpá, je původní japonské náboženství šintoismus, jehož počátky nelze přesně vymezit. Termín *shintó* je sinojaponským čtením *kami no miči* a znamená cesta bohů. Termín *kami* může znamenat božství, které stálo u zrodu některé ze složek vesmíru, případně se realizuje ve formě nějakého konkrétního přirozeného jsoucna (stromu, hory, vodopádu apod.). Moc *kami* je silou, jež je přítomna v každé životní formě i v životě samém. Základním znakem šintoismu je velice úzký vztah mezi lidmi a božstvím. Božství je všudypřítomné, *kami* plní krajinu a přebývá v domech. Než člověk vstoupí do styku s *kami* je potřeba se očistit. Proto *shintó* klade velký důraz na čistotu a očistu. Očišťování se nazývá *harae*, *harai* či *misogi harai*. U vstupu do každé šintoistické svatyně (*džindža*) je k dispozici voda, kterou si lidé očistí ruce a ústa, dříve než vstoupí do styku s *kami*. Ze šintoistických tradic vychází i vztah východních kultur k přírodě. Člověk se cítí být přirozenou součástí přírody, nikoliv jejím vládcem. V japonských bojových uměních se objevuje řada šintoistických prvků. Například součást zahajovacího obřadu zápasu sumó tvoří očišťování zápasistiště pomocí rozhozené soli. *Misogi harai* místa je nutné k očištění a zbavení nečistot specifického prostředí, v němž chce člověk žít.¹⁷ V Kendó je obdobou každodenní čištění *dojo*, které provádějí všichni bez rozdílu technických stupňů. Prakticky v každém japonském *dojo* je na čestném místě *kamiza*, což je vlastně šintoistický oltář. Traduje se, že v *dojo* se cvičenci zdokonalují pod ochranou božstev - *kami*. *Dojo* je považováno za svatyni, kde je tudíž nutno chovat se odpovídajícím způsobem. Tato skutečnost je hlavní příčinou toho, že bojová umění se cvičí s bosýma nohama. Zouváním bot se vyjadřuje úcta k danému místu a projevuje se pokora vůči vyšším silám.¹⁸

Dalším důležitým myšlenkovým zdrojem byl konfucianismus, který vznikl na přelomu 6. a 5. století př. n. l. v Číně. Zakladatelem je Konfucius, který byl učitelem, filozofem a politickým teoretikem. Konfucianismus byl učením, jemuž šlo především o odhalení „podstaty lidské společnosti“ a vymezení povinností člověka ve společnosti. Jeho učením proniká koncept žen (lidskost, humanita).¹⁹ Konfucius chtěl, aby každý byl

¹⁶ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 7.

¹⁷ Srov. FOJTÍK, I. *Duch Budó*, s. 41-50.

¹⁸ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 7-8.

¹⁹ Srov. FOJTÍK, I. *Duch Budó*. s. 60-61.

„dokonalým člověkem“, tj. člověkem dokonalých ctností, člověkem, který zná své místo, své úkoly a odpovědnost, který si přeje formovat svůj charakter. Na Kendó, stejně jako na ostatní japonská bojová umění, měl konfucianismus značný vliv. Bojová umění začínají a končí rituálem. Obsahují pozdravy, meditace a přísně se zde dodržují stanovené vztahy i místo jednotlivých cvičenců ve skupině.²⁰ Konfuciem vymezený vztah mezi starším a mladším bratrem má v Kendó svůj odraz v postavení začátečníka (*kohai*) a pokročilého cvičence (*sempai*). Zachování obřadů a rituálů se odráží v etiketě *dojo* např. dodržováním úklon při vstupu i odchodu, při jednání se *senseiem* (učitelem) a spolucvičenci, při společných nástupech apod.²¹

Dalším myšlenkovým zdrojem, ze kterého Kendó vychází, je nejrozšířenější východoasijské náboženství buddhismus, jehož zakladatelem je Gautama Siddhártha, řečený Buddha (Probuzený). Tento myslitel byl filozofem zdůrazňujícím spíše mravní dokonalost než náboženská témata, jeho učení však bylo následně převedeno v náboženská dogmata. Na otázku, co je podstatou buddhismu, jednou dalajláma odpověděl, že přes značnou složitost tohoto náboženství je nejjednodušší odpovědí, že člověk má pomáhat lidem, a není-li to možné, alespoň jim nemá škodit.²²

Vztah učení buddhismu, respektive některých jeho variant, k bojovým uměním můžeme asi nejlépe ilustrovat na příkladu názorů na život a smrt. Budhisté se nemusí trápit smrtí. Jsou přesvědčeni, že člověk se po smrti nemění v nicotu, ale dál existuje v koloběhu opakovaných zrození. V boji tento princip pozitivně ovlivňuje chování, protože pokud člověk lpí na tom, aby si uchránil život, nemůže se plně soustředit na daný úkol, kterým je porážka protivníka. Avšak buddhismus ve své rané historii nikdy nezakládal válečné aktivity, bylo to především učení slitování a soucitu. Princip neubližování pak zcela vymizel až v zen-buddhismu.²³

V Japonsku dostal Buddhismus, který byl z Indie přenesen do Číny a smíšen s taoismem, název zen. Zen byl rychle a trvale přijat japonským vojenským stavem, neboť válečníci potřebovali účinný systém, který by jim pomohl řešit problémy jejich zaměstnání. Jedním z hlavních prostředků dosahování cílů zenového buddhismu je meditace. Právě meditací lze dosáhnout stavu prázdnoty (*mu*), tak aby člověk v rozhodujících chvílích „zapomněl“ svou mysl a své tělo, své já. *Mu* je tedy zbavení

²⁰ Srov. tamtéž, s. 63–66.

²¹ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 8.

²² Srov. FOJTÍK, I. *Duch Budó*, s. 67–68.

²³ Srov. tamtéž, s. 69–71.

psychiky různých emocí aj. Prázdnota je důležitou podmínkou intuitivní akce. Například vyčerpávající cvičení s mečem, často prováděná na hranici lidských možností, byla prováděna s cílem, aby se meč stal součástí těla, nikoli tím, co je k tělu přidáno. Při šermu, je-li mysl zaujata myšlenkami na pohyby meče, stane se meč špatně ovladatelný. Je tedy důležité, aby při šermu byly pohyby meče prováděny bez většího přemýšlení a staly se tak automatickými.

Tento princip je přenášen rovněž do dalších oblastí života, protože teprve děláme-li něco intuitivně, bez toho, abychom o tom hluboce přemýšleli, děláme to dokonale.²⁴ Toto můžeme najít i u taxonomie psychomotorických cílů, kde uvádí Kalhous a Obst, že podle Davea je automatizace pátým a nejvyšším stupněm, kdy se při psychomotorické činnosti objevují automatizované prvky, které vedou k maximu účinnosti příslušných psychomotorických dovedností při minimálním vynaložení energie, tedy maximum výkonu a minimum energie.²⁵

Zen upřednostňuje činy před výpověďmi o nich. Tvrdí, že slova zamlžují náš kontakt s realitou, matou a zkreslují. Mnohem důležitější než slova jsou pro zen gesta, výkřiky či jiné výrazové prostředky. A samozřejmě činy. Žít naplno podle zenu lze jen přítomností. Zen zdůrazňuje prožívání každé minuty našeho života, každé činnosti, jako by byla tou poslední. Soustředění se na přítomnost a na činnost, kterou právě provádíme, výrazně zvyšuje výkonnost. V procesu učení je zdůrazňováno především praktické poznání („jednat se učíme jednáním, ne mluvením“) prostřednictvím učitele, který je přítomen při vyučování.²⁶ Ze zenu pochází *mokusó*, které je pravidelnou součástí všech začátků a konců tréninkových lekcí v Kendó. Jedná se o mobilizaci tělesných a duševních sil, která se provádí v kleku sedmo. Postup při cvičení zenu a Kendó je vlastně v podstatě stejný. Nejprve je potřeba zaujmout správnou pozici těla, poté upravit dýchání a nakonec uspořádat myšlení.²⁷ Ivan Fojtík uvádí, že: „právě tyto fáze umožňují dosáhnout harmonie mezi tělem a duchem a zajišťují účinnější jednání.“²⁸

Posledním myšlenkovým zdrojem Kendó, který na tomto místě zmíníme, je Bušidó. Japonské slovo Bušidó, které Inazo Nitobé²⁹ překládá jako „rytířství“ znamená ve své podstatě daleko více, než je na první pohled zřejmé. Slovo *Bu* v doslovném překladu

²⁴ Srov. FOJTÍK, I. *Duch Budó*, s. 76–77.

²⁵ Srov. KALHOUS, Z.; OBST, O.; a kol. *Školní didaktika*, s. 288.

²⁶ Srov. FOJTÍK, I. *Duch Budó*, s. 78.

²⁷ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 10.

²⁸ FOJTÍK, I. *Duch Budó*, s. 80.

²⁹ Japonský profesor, který založil první vysokou školu pro ženy v Japonsku.

znamená „vojenství“ a *ši* „osoba náležící k vojenské třídě“. *Bu-ši* se dá tedy volně přeložit slovem „rytíř“ a *dó* znamená „cesta“. Bušidó doslovně znamená „cesty rytířů“, a to cesty, na které měla japonská šlechta brát zřetel nejen v boji, ale i v soukromém životě. Bušidó je tedy kodex morálních pravidel, kterými se museli rytíři (samurajové) řídit.³⁰ Inazo Nitobé uvádí že: „Kodex tento není psán, nejvýše sestává se z několika základních pravidel, která byla tradicí přenesena a několika známými rytíři a učenci písemně ustálena. Častěji jest to nevyslovený a nepsaný kodex, který tím spíše má hojivou moc pravých skutků, poněvadž jest to zákon psaný v srdcích. Nezakládá se na tvůrčí moci jednoho byt' i sebe schopnějšího mozku, nebo na životě jedné, byt' proslavené osoby. Jest produktem organického vzrůstu desítiletí, ba století vojenské dráhy.“³¹

Časové zařazení vzniku Bušidó je velice obtížné, avšak dá se říci, že tento kodex vznikl v průběhu 12. století, kdy se za vlády Yoritomů v Japonsku ustálil feudalismus. Právě vznikem feudalismu v Japonsku se dostává do popředí třída bojovníků z povolání, kterým se říkalo samurajové. Osobám takto označovaným bylo dovoleno nošení dvou mečů u pasu, které jsou nazývané podle své délky, a to kratší a delší, neboli *Šoto* a *Daito* či *Wakizaši* a *Katana*.³² Samurajové věřili, že meč je jejich duší. Pouhé nošení tohoto nebezpečného nástroje vyvolávalo pocit důstojnosti a zodpovědnosti. Mnoho rodin v Japonsku povýšilo meč na předmět uctívání, který se předával a předává po celé generace. Jelikož se domáhali velké úcty a mnoha privilegií a tím na sebe brali velkou zodpovědnost, pociťovali nutnost „*řídítka pro své vystupování*“³³, jak uvádí Inazo Nitobé. Za prameny etických zásad Bušidó považuje Inazo Nitobé buddhismus, šintoismus a především pak Konfuciovy nauky. Mezi hlavní ctnosti Bušidó patřila přímost, spravedlnost, udatnost, duch odvahy a trpění, láska k dobru, soucit s bídou, zdvořilost, pravda a pravdomluvnost, čest, povinnost věrnosti a sebeovládání.³⁴

³⁰ Srov. NITOBÉ, I. *Bušido*, s. 3–4.

³¹ Tamtéž, s. 4.

³² Srov. tamtéž, s. 4-5.

³³ Tamtéž, s. 5.

³⁴ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 11.

1.3 Dimenze Kendó jako výchovně-vzdělávacího systému

Jednotlivým dimenzím kurikula Kendó se do hloubky věnujeme v bakalářské práci *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, a proto zde uvedeme pouze některé aspekty, které nám přiblíží, jaké hodnoty se v Kendó vyzdvihují, prohlubují a posilují. Při rozboru některých aspektů jednotlivých dimenzí bude předpokládána znalost hlubších souvislostí.

1.3.1 Ideová dimenze

Ideová dimenze kurikula je určující pro všechny další formy kurikula, protože zprostředkovává cílové hodnoty, na které je edukační systém nastaven a které se ve výchově-vzdělávacím procesu realizují. Edukační cíle představují projekci ideálů, představ a vizí, kterých chce dané společenství dosáhnout a které se tak stávají motivačním stimulem i měřítkem dosaženého pokroku.³⁵

Celojaponská federace Kendó (AJKF) roku 1975 formulovala cíle Kendó takto: „*Cílem Kendó je formovat mysl a tělo, zušlechtovat silného ducha a správným a přesným cvičením usilovat o zdokonalení se v umění kendó, ctít lidskou laskavost a čest, stýkat se s ostatními s upřímností a vždy usilovat o zušlechtění sebe sama. Takto bude člověk schopen milovat svou zemi a společnost, přispět k rozvoji kultury a napomoci míru a štěstí mezi všemi lidmi.*”³⁶

Hlavní myšlenky ve vyučování Kendó by bylo možné rozdělit do několika různých rovin. První velmi důležitou myšlenkou je význam *shinae* (bambusový meč). Při výuce Kendó je potřeba vynaložit co největší úsilí na osvojení si správného způsobu nakládání s *shinaem*, a to v souladu se zásadami zacházení s mečem. Jinými slovy, je velice důležité pochopit, že ačkoliv je *shinai* mečem “pouze” bambusovým, je nutné a naprosto žádoucí s ním zacházet tak, jako by byl mečem opravdovým, a to se všemi potřebnými náležitostmi.

Kendó je cesta, kterou jedinec kultivuje sebe sama, přičemž cílem je “sjednocení mysli, ducha a techniky”. *Shinai* je prostředkem, kterým člověk dosahuje tohoto sjednocení. Jedinec, který se Kendó zabývá a praktikuje jej, by měl zaměřit svůj *shinai* nejen na svého soupeře, ale i na sebe samotného. Tím je myšleno, že není nejdůležitější

³⁵ Srov. MAŇÁK, J.; JANÍK, T.; ŠVEC, V. *Kurikulum v současné škole*, s. 23.

³⁶ AJKF. *Concept of Kendo* [online].

porazit svého protivníka, ale hlavně porazit sám sebe, své špatné vlastnosti a zvyky.

Další důležitou a podstatnou myšlenkou je, že při vyučování Kendó by měl být kladen důraz na etiketu (*reiho*), která vede k vybudování úcty vůči partnerům, a z člověka vychovává důstojnou a lidskou bytost. Stejný důraz na etiketu je kladen i v soutěžních zápasech (turnajích) Kendó. Primárně by měl být důraz kladen na výuku *reiho* v duchu tradic, jejichž cílem je získat mírný postoj k životu a uvědomit si ideál, vzájemného porozumění a zlepšení lidstva, o které se Kendó snaží.

Poslední a z pohledu naší diplomové práce tou nejdůležitější myšlenkou je, že Kendó je “způsob života”. Takový způsob života, který by se po sobě jdoucí generace mohly učit společně. Primárním cílem v Kendó je povzbudit cvičence, aby byl schopen ujasnit si svou vlastní životní cestu, a to právě prostřednictvím cvičení Kendó. Poté by měl být cvičenec schopen si vytvořit pestrý pohled na život a také nechat prostoupit kulturu Kendó do většiny aspektů každodenního života a tím těžit z její hodnoty prostřednictvím zvýšené schopnosti žít aktivní život ve svém sociálním prostředí.³⁷

Výše uvedené myšlenky a ideály jsou obecnými cíli, ke kterým praktikování Kendó směřuje. Je tedy zřejmé, že ústředním cílem je promítnutí Kendó do vlastního života. Prioritou ovšem není porážka protivníka jako takového, nýbrž poražení sebe samého, protože prostřednictvím toho lze dojít k sebepoznání a rozvoji vlastních fyzických a psychických schopností a dovedností.

1.3.2 Obsahová dimenze Kendó

Obsah vzdělání (učivo), který je zprostředkováván ve výuce Kendó, je východiskem a centrálním bodem kurikula Kendó, a proto je mu potřeba věnovat maximální pozornost, a to jak z hlediska žáka, tak z pohledu učitele, který poznatkový svět žáků transformuje do takových forem, aby byly žákům co nejvíce srozumitelné.³⁸ Výuka Kendó začíná od jednodušších prvků a postupně směřuje ke složitějším. Samotné učivo Kendó by se dalo rozdělit do několika rovin, které vymezují Jinichi Tokeshi a Hiroshi Ozawa a se kterými se můžeme setkat při jakékoliv první návštěvě tréninku Kendó. Pro potřeby naší diplomové práce zdůrazníme zejména ty obsahové aspekty učiva Kendó, v nichž se odrážejí jeho hodnotová východiska.

³⁷ Srov. AJKF. *Concept of Kendo* [online].

³⁸ Srov. MAŇÁK, J.; JANÍK, T.; ŠVEC, V. *Kurikulum v současné škole*, s. 25

1.3.2.1 Dojo a Reiho

Jinichi Tokeshi uvádí, že: „*dojo je tréninková místnost nebo škola, která je posvátným místem, na kterém se vyučují psychické a náboženské disciplíny.*“³⁹ Jak je tedy patrné, *dojo* není pouhým místem pro cvičení, ale symbolizuje i název školy, kam žák Kendó dochází, např. japonské Shubukan dojo nebo české Nichibotsu dojo. Žák se tedy nejprve seznámí se školou a místem, kde se bude Kendó učit. Celou podstatu *dojo* můžete najít v bakalářské práci *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, proto ji zde nebude dále rozebírat.

Další důležitou rovinou obsahové dimenze Kendó je *Reiho*, neboli etiketa. Cvičení Kendó začíná etiketou a také končí etiketou. Každé cvičení by mělo probíhat s vědomím respektu a pokory vůči učiteli. Etiketa je, alespoň v kontextu japonské kultury, z níž principy Kendó vyrůstají, základním požadavkem pro civilizovaného člověka a byla rovněž jednou ze ctností samuraje. Je to také známka člověka, který bude respektován ostatními. *Rei* (úklona) je výrazem vnitřní pokory a respektu a zároveň tento akt mladé lidi vnitřní pokoře a respektu učí. V Kendó bychom se, stejně jako v každodenním životě, neměli chlubit vlastním úspěchem, výhrou anebo opovržením vůči poraženému. Neměli bychom cítit zášť, hanbu či zklamání z porážky, ale naopak bychom místo toho měli být vděční za nové zkušenosti a respekt ostatních.⁴⁰ V Kendó člověk zasahuje svého protivníka bambusovým mečem, což je často provázeno bolestí a nepohodlím. Právě etiketa by měla udržet emoce, pokud k tomuto dojde. Z tohoto tvrzení vyplývá, že učení se etiketě (*reiho*) napomáhá cvičencům Kendó kontrolovat své emoce a rozvíjet úctu a pokoru. Ke správné etiketě patří i správný pohyb a orientace po *dojo*. Žák se musí naučit, jakým způsobem jednat s učitelem (*sensei*) a také s ostatními cvičenci.⁴¹ Do etikety patří i správné zaujetí *seiza* (sed klečmo na patách) a provedení *mokusó* (meditace). *Mokusó* je forma meditace, při které se žák na začátku tréninku psychicky připraví na následující cvičení a poté na konci tréninku se psychicky, ale i fyzicky uklidní a promítá si ve své myslí, co se právě odehrávalo. Celé chápání a správné provádění *reiho* se žák nenaučí za několik lekcí, protože ke zdokonalování dochází po celou dobu jeho praktikování. Jinými slovy, ke zdokonalování *reiho* dochází po celý život.⁴²

³⁹ TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*, s. 73.

⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 77.

⁴¹ Srov. tamtéž.

⁴² Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 19–20.

1.3.2.2 Výzbroj a výstroj

Dalším důležitým bodem v obsahové dimenzi kurikula Kendó je, aby žák Kendó znal svou výzbroj a výstroj. Japonsko je vyhlášeno tím, že vše má svůj řád a své místo. V tomto duchu probíhá i výuka Kendó a s tím spojené oblékání, svlékání a skládání výstroje a výzbroje. S tímto je spojena i znalost názvů jednotlivých částí výstroje a výzbroje. Výstroj tvoří *keikogi* (košile), *hakama* (kalhotová sukně) a *tenugui* (šátek, který saje pot pod přilbicí). V Kendó je stanoven přesný postup toho, jak mají být tyto části oblékány a skládány. Tato činnost tvoří prvotní a závěrečný rituál tréninku. Výzbroj tvoří *bogu* (brnění), *shinai* (bambusový meč) a *bokken* (dřevěný meč). Též tyto části mají přesně stanovený postup vázání a oblekání, protože v boji bylo velmi podstatné a považováno za samozřejmé mít správně oblečenou a zavázanou zbroj.

Brnění se skládá z několika různých částí. První a tou nejspodnější částí je *tare*, které chrání stehna a boky. Druhou částí brnění je *dó*, které jako jeden kus chrání břicho a hrudník. Další částí je *men* (maska), který chrání hlavu, krk a ramena. Poslední částí brnění jsou *kote* (rukavice) chránící předloktí.

Rovněž skládání, péče a znalost jednotlivých částí meče patří do základních znalostí každého cvičence. Je důležité, aby si cvičenec Kendó uvědomil, že přestože je meč, se kterým cvičí, „pouze“ bambusový nebo dřevěný, je mu prostřednictvím vlastního bojového umění „dán život“, tj. že meč se stává nebezpečným až prostřednictvím samotného cvičence nikoliv pouze tím, že je. Každý bojovník je schopen mečem vzít život jinému bojovníkovi, a proto by měl mít k meči respekt a měl by s ním umět manipulovat takovým způsobem, aby sobě ani nikomu ze svých spolucvičenců neublížil. S tímto je tedy pochopitelně spojeno i chování a správný přístup k meči. V Kendó se k *shinai* a *bokkenu* přistupuje takovým způsobem, jako by byli meči opravdovými.⁴³

1.3.2.3 Hlavní postoje a práce nohou

Postoje jsou jednou z hlavních věcí v praktickém cvičení Kendó. Hiroshi Ozawa označuje přirozený postoj (*shizentai*) jako základ pro korektní střeh (*kamae*). Hiroshi Ozawa uvádí, že: „*kamae je postoj, ve kterém jsme neustále připraveni reagovat na*

⁴³ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 20–21.

změnu protivníkových úmyslů.“⁴⁴ V Kendó existují dva druhy *kamae*: *kamae* ducha a těla. *Kamae* ducha je stav mentální a duchovní připravenosti řešit věci ještě před tím, než skutečně nastanou. *Kamae* těla je postoj přizpůsobený pohybu a následnému úderu na místo, kam je možné zaútočit.⁴⁵ Hiroshi Ozawa uvádí, že: „pokud si v Kendó osvojíme nejprve *kamae* ducha, budeme schopni provést správné *kamae* těla.“⁴⁶ To znamená, že pokud je *kamae* ducha správné, správné *kamae* těla následuje automaticky.⁴⁷

V Nihon Kendó kata existuje pět různých *kamae* pro dlouhý meč: *Jodan no kamae* (horní střeh), *Chudan no kamae* (střední střeh), *Gedan no kamae* (dolní střeh), *Hasso no kamae* (střeh, kdy je meč ve svislé poloze na pravé straně) a *Wakigamae* (meč je podél boku tak, aby jedna paže byla skrytá). Nejdůležitější *kamae* pro Kendó jsou *Chudan no kamae* a *Jodan no kamae*.

Chudan no kamae umožňuje reagovat podle potřeby na jakékoliv *kamae*, jak při útoku, tak při obraně. Při *Chudan no kamae* ruce drží meč tím způsobem, že levá ruka drží konec rukojeti a pravá začátek rukojeti těsně pod záštitou. *Curu* (struna), která značí tupou stranu meče, směřuje nahoru a špička meče míří tak, aby ve vzdálenosti jednoho kroku od protivníka protřála pomyslná protažená přímka jeho krk. Tato vzdálenost se nazývá *Isoku itto no maai*. Je to vzdálenost, kdy bojovník může zaútočit nebo odrazit útok na jeden krok. Ve správném *Chudan no kamae* je nutné myslet na postavení a práci nohou. Obě chodidla by měla směřovat dopředu. Pravé chodidlo by mělo být vpředu a špička levého přibližně na úrovni pravé paty. Levá pata by měla být zvednuta, ale pouze lehce, aby váha těla byla stále rovnoměrně rozložená na obou chodidlech.⁴⁸

Pohyb by měl vždy začínat od levého chodidla, tudíž by levé chodidlo mělo být vždy ve správné poloze, aby mohl být útok veden z dálky. Tím je možné využít výhody, kterou dává protivník svým pohybem a vystartovat do útoku ve správný okamžik.

Další důležitou částí, bez které nelze provést útok ani obranu, je práce nohou (*Ashi sabaki*). V Kendó je několik druhů práce nohou. Tou nedůležitější je *Okuri ashi*, při které se nohy posouvají po podlaze a pravá noha je vpředu. Tento druh pohybu nohou

⁴⁴ OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 40.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Srov. tamtéž.

⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 43.

je při cvičení Kendó používaný nejčastěji. Je důležité, aby při pohybu vpřed začínal pohyb přední nohou a při pohybu vzad naopak zadní. Stejně tak důležité je to, aby byl pohyb plynulý a nedocházelo k pohybu nahoru, dolů či do stran. Další práce nohou, která se při cvičení používá, je *Hiraki ashi*, což jsou úkroky do stran, které se používají při útoku ze strany nebo při obraně a následujícímu protiútoku. Další druh práce nohou, *Cugi ashi*, se používá, pokud potřebujeme zmenšit vzdálenost mezi chodidly. Toho dosáhneme tak, že dáme levou nohu směrem k nehybné pravé. Tento typ kroku se používá při útoku z větší vzdálenosti. Posledním typem kroku, který se v Kendó používá, je *Ajumi ashi*, neboli normální chůze. Při tomto kroku se pravidelně střídá levá s pravou nohou, stejně jako při obyčejné chůzi.⁴⁹

1.3.2.4 Zásahová místa a vzdálenost

Kendó je kontaktní bojové umění, a tak jsou pro účely cvičení určena konkrétní zásahová místa. Jedním z důvodů vedoucím ke stanovení těchto míst je ten, že v dobách války byl samuraj schopen zjistit, jak je jeho technika účinná pouze tak, že zůstal naživu a bez většího zranění. Dnes z bezpečnostních a mravních důvodů není možné tímto způsobem ověřovat kvalitu cvičení, a proto byla v Kendó stanovena určitá místa a další kritéria pro správný zásah. Pouze pokud je bojovník zasáhne správnou částí *shinae*, za doprovodu silného nasazení, výkřiku a provede korektní *zanshin* (psychická i tělesná připravenost na další útok nebo obranu), pak bude zásah v souboji považován za platný a bude za něj udělen *ippon* (bod). Z toho vyplývá, že ne každý zásah v Kendó je správný a platný.⁵⁰

V Kendó je osm možností, kam je možné zasáhnout protivníka. Pokud je protivník v postavení *Chudan no kamae*, je možné zasáhnout *migikote* (pravé předloktí), *tsuki* (krk), *shomen* (střed hlavy), *migimen* (pravá strana hlavy v úrovni spánků) a *hidarimen* (levá strana hlavy v úrovni spánků). Pokud je protivník v postavení *Jodan no kamae*, tedy má ruce napřažené nad hlavou a levou nohu má vykročenou dopředu, je možné zasáhnout *migikote* (pravé předloktí), *hidarikote* (levé předloktí), *tsuki* (krk), *migido* (pravá strana břicha) a *hidarido* (levá strana břicha). Jiná místa není v Kendó povoleno zasahovat a stejně tak nejsou povoleny údery rukama, chytání soupeře nebo jeho *shinae*, podmyty apod. Kendó využívá pouze práci s mečem a skrze meč.⁵¹

⁴⁹ Srov. OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 44–45.

⁵⁰ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 23.

⁵¹ Srov. TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*, s. 89–90.

V Kendó je důležitá práce se vzdáleností mezi soupeři (*Maai*). *Maai* je vzdálenost nejen fyzická, ale i duchovní. Čistě fyzické vzdálenosti jsou *chikama*, *issoku itto no maai* a *toma*. Pokud oba soupeři stojí v *Chudan no kamae*, pak *chikama* je velmi blízká vzdálenost, kde se dá protivník zasáhnout krátkou technikou za použití malého odrazu z levé nohy.⁵² *Issoku itto no maai* je vzdálenost, která umožňuje zasáhnout soupeře jediným krokem vpřed, ale současně také umožňuje vyhnout se soupeřovu útoku jedním krokem vzad. *Toma* je vzdálenost, která je větší než *Issoku itto no maai* a ve které nelze zásah provést, ani dostat.⁵³

Pozice ve vzdálenosti se neustále mění. K jejímu pochopení a naučení neexistuje žádný vzorec. Cvičenec Kendó lze naučit pouze těmito třemi základními vzdálenostem, ovšem ostatní se naučí až zkušeností z praktického cvičení. *Maai* se stále mění. Pokud proti sobě nastoupí dva odlišně vysocí cvičenci, pro každého z nich bude správná vzdálenost odlišná. Jediné, v čem se budou shodovat, bude to, že špička jejich meče bude mířit na úroveň krku toho druhého.⁵⁴

1.3.2.5 Waza

Waza, neboli technika, je naprosto stěžejním bodem pro praktické cvičení Kendó. Techniky se využívají a procvičují při každém tréninku a pro konečnou fázi cvičení souboje jsou velice důležité, protože jak je výše uvedeno, Kendó je kontaktní bojové umění, u kterého dochází k zasahování soupeře na určená místa.

Hiroshi Ozawa rozdělil techniky do tří kategorií. První kategorií jsou *Shikake waza* (útočné techniky). *Shikake waza* se používají tehdy, pokud útočník chce u protivníka vyvolat odkrytí zahájením útoku nebo rychle zaútočit v momentu, kdy protivník sám sebe odkryje. Nejdůležitější součástí těchto technik je jednání bez přílišného uvědomování si sebe sama, být schopen zaútočit bez přílišného přemýšlení, tzn. rychle se rozhodnout a následně stejně rychle konat.

Druhou kategorií jsou *Óji waza* (obránné techniky). *Óji waza* jsou techniky, kdy bojovník zasahuje soupeře ve chvíli, kdy se jeden z nich chystá zaútočit.

Poslední kategorií jsou podle Hiroshiho Ozawy *Cuba-zeriai* a techniky prováděné z *cuba-zeriai*. *Cuba-zeriai* a techniky prováděné z tohoto postavení se používají tehdy,

⁵² Srov. TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*, s. 97.

⁵³ Srov. OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 52–53.

⁵⁴ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 24.

když jsou soupeři velice blízko u sebe. Soupeří o nejlepší výchozí pozici k útoku a zároveň se snaží protivníka vyvést z rovnováhy. Tyto techniky se používají tehdy, pokud se snažíme vytvořit si prostor pro zásah tím, že vyvedeme protivníka z rovnováhy a následně o krok ustupujeme, abychom zasáhli odryté místo.⁵⁵

Z výše uvedených částí obsahové dimenze Kendó, lze předpokládat, že u cvičenců Kendó budeme moci vyzorovat rozvinutí smyslu pro řád, který provází cvičence po celou dobu praktikování. Dále lze předpokládat, že cvičenci budou uctivější a pokornější k ostatním lidem. Díky souboji se soupeři lze předpokládat, že cvičenci budou mít zvýšenou schopnost reagovat na věci, které je v životě potkají a možná i to, že se s určitou situací dokáží lépe vyrovnat a přijmout ji takovou, jaká je.

1.3.3 Metodická dimenze Kendó

Do metodické dimenze patří otázky, v nichž do popředí vystupuje vyučovací styl učitele, učební styly žáků a také výukové metody, didaktické prostředky i převládající strategie. Zřejmá je i závislost metodických postupů na zprostředkovaném obsahu. Hlubší zkoumání obsahu odhaluje vztahy mezi prvky jeho struktury, které vedou k odlišení poznatků nezbytných, méně významných nebo zbytečných. Na charakteru osvojovaných faktů závisí např. také koncipování fází výuky, protože některé poznatky je třeba uvádět do dalších souvislostí a jiné přeměnit v dovednosti a návyky. Právě charakter zprostředkovaných poznatků výrazně ovlivňuje také volbu výukových metod.⁵⁶

V Kendó je uplatňováno mnoho vyučovacích metod, kterými učitel (*sensei*) zprostředkovává žákovi obsah Kendó a tím se snaží naplnit jednotlivé cíle. Mezi tyto patří např. *Bokuto-ni yoru kendo kihon-waza keiko-ho* a *Nihon kendo kata*. My se však zde zaměříme na, jak uvádí Hiroshi Ozawa, tři základní pilíře prakticko-ní Kendó. Hiroshi Ozawa uvádí, že: „výcvik Kendó spočívá v současném provádění tří dílčích aktivit, kterými jsou: každodenní cvičení, pravidelná účast na turnajích a pravidelná účast na zkouškách. Jedině pak je pochopena podstata cvičení správně.“⁵⁷ Je velice důležité, aby cvičenec byl veden k tomu, že všechny tyto tři oblasti Kendó mají stejnou váhu. Žádná z těchto tří oblastí by se přitom neměla stát cílem praktikování Kendó, ale

⁵⁵ Srov. OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 72–75.

⁵⁶ Srov. MAŇÁK, J.; JANÍK, T.; ŠVEC, V. *Kurikulum v současné škole*, s. 25.

⁵⁷ Cit. podle ZIEGELHEIM, J. *Kendó; Tři spojené kruhy*, s. 11.

pouze prostředkem k rozvoji sebe sama. Toto je z hlediska utváření hodnot důležité, protože pokud cvičenec je veden k tomu, že soustavný a tvrdý trénink doplněný o zkušenosti z turnajů, kde si ověří své schopnosti a dovednosti, a následné zkoušky kde zjistí, zda jeho vývoj jak po technické, tak po mentální úrovni postupuje dál, tak se dá předpokládat, že se tento cvičenec stane člověkem, který zná své nedostatky a je schopen a chce na těchto nedostatcích stále pracovat a tím rozvíjet sebe sama a stát se lepším člověkem, ne pouze člověkem, který sice vynaloží velké usilí na zkokonalování svého Kendó, ale jeho cílem je pouze být co nejuspěšnější na turnajích či zkouškách.

1.3.3.1 Keiko

Nejdůležitější metodou výuky Kendó je samotný trénink (*Keiko*). Jinichi Tokeshi uvádí, že: „v Kendó je *Keiko* (trénink) celoživotní aktivitou.“⁵⁸ Také uvádí, že slovníkový překlad slova *keiko* je: „zamyslet se a učit se od starších.“⁵⁹ Při *keiko* se tedy žák učí to, co zjistili starší cvičenci v průběhu svého dlouhodobého cvičení.

Kendó je ve své podstatě formou fyzického cvičení, a proto je nutné svaly, které se při Kendó používají, trénovat a posilovat opakovaným cvičením základních technik. Právě toto opakování jednotlivých technik vyžaduje značnou trpělivost a vztah ke cvičení Kendó. Bez tohoto soustavičného opakování se svaly rychle vracejí do původního stavu. Je tedy důležité, aby cvičenec soustředěně a cílevědomě opakoval jednotlivé techniky, neboť pouze tímto způsobem se tělo přirozeně přizpůsobuje. Je velmi důležité pohlížet na každé *keiko*, jako by bylo tou poslední možností ke cvičení. Každý pohyb by měl probíhat v tomto duchu, protože jedině tímto způsobem je možné postupně dosáhnout vytyčených cílů ve cvičení.⁶⁰ Hiroshi Ozawa tvrdí, že: „každé *Keiko* bychom měli vnímat jako hodnotný cíl samo o sobě.“⁶¹

Každý jednotlivý trénink Kendó je zaměřen na rozvoj určité techniky, schopnosti apod. Při tréninku Kendó se příliš mnoho nemluví a nevysvětluje, nejdůležitější činností je hlavně cvičení a procvičování. Jedním z důležitých druhů *Keiko* je tzv. *Mitori keiko* (učení pohledem). Právě učení pohledem je v Kendó velice důležité. Je to jedna z částí nefyzického učení, kdy si cvičenec pomocí pohledu na cvičení starších a zkušených

⁵⁸ TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*, s. 103.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Srov. OZAWA, H. *Kendó úplný průvodce*, s. 136.

⁶¹ Tamtéž.

cvičenců osvojuje prvky jednotlivých pohybů a technik a pak těmto pohybům a technikám učí své tělo následným procvičováním.⁶²

Součástí každého tréniku (*Keiko*) je mnoho rozmanitých variant cvičení (*keiko*), např. *Jigeiko* (volný souboj), *Kakari keiko* (cvičení útoku) aj. Tato jednotlivá cvičení (*keiko*), které tvoří se zapojují se obecného tréniku se zaměřují na zdokonalování určité dovednosti.⁶³

1.3.3.2 Shiai

Shiai, neboli zápas, je jedinou možností, kdy si cvičenec může zkusit a ověřit své schopnosti a dovednosti, které se naučil. Zjistí, zda jsou jeho techniky, nasazení apod., které zdokonaluje na každém tréninku, skutečně účinné. Na průběh zápasu dohlíží tři zkušení rozhodčí, kteří zvednutím praporku určí, zda byla technika provedena správně. Tedy, zda splňovala všechny podmínky, aby mohl být zásah uznán platným a jednomu ze soupeřů být tedy přidělen *ippon* (bod). Pokud jeden ze soupeřů získá dva body, stává se vítězem zápasu. Pro rychlou orientaci mezi soupeři má jeden na zádech přivázanou červenou stuhu a druhý bílou. Rozhodčí mají shodně každý v jedné ruce červený praporek a v druhé bílý. Zvednutím praporku rozhodčí signalizuje, zda viděl správný zásah. Pro přiznání bodu je potřeba, aby zvedli praporek alespoň dva ze tří rozhodčích. *Shiai* se řídí přesnými pravidly jak pro účastníky, tak pro rozhodčí. Hiroshi Ozawa uvádí, že: „rozhodčí je klíčovou osobou, která ovlivňuje směřování *Kendó*.“⁶⁴ Důvodem je to, že rozhodčí posuzuje účinnost jednotlivých úderů a tím ovlivňuje vývoj zápasu, potažmo vývoj těch jedinců, kteří právě zápasí. Proto je důležité, aby rozhodčí měl určitou úroveň, které dosáhnul dlouhodobým cvičením *Kendó*. Soudcování v *Kendó* může být do určité míry ovlivněno subjektivními prvky, takže mimo dobrých teoretických základů *Kendó* a podrobných znalostí pravidel o rozhodování musí mít rozhodčí také dostatečné praktické zkušenosti s typy jednotlivých technik a jejich obtížností a dále musí umět rozpoznat příležitost k útoku.⁶⁵

⁶² Srov. TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*, s. 117.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 103–118.

⁶⁴ OZAWA, H. *Kendó; úplný průvodce*, s. 150.

⁶⁵ Srov. tamtéž.

1.3.3.3 Technické stupně

Poslední metodou v praktikování Kendó je skládání zkoušek na technické stupně. Technické stupně se začaly používat začátkem dvacátého století. Stupně a zkoušky v Kendó mají za cíl udržet osnovy výcviku. Zvládnutí zkoušky na každý další stupeň vyžaduje zvládnutí nových pokročilejších prvků Kendó. V Kendó se rozlišují stupně *kyu* a na ně navazující stupně *dan*. Tyto stupně nejsou nijak na první pohled označené a viditelné, jako je tomu v jiných bojových uměních, kde jsou označeny formou barevných pásků. Postupuje se od šestého k prvnímu *kyu*. Poté následuje postup od prvního k osmému danu. Zkoušky na *kyu* se obvykle skládají z předvedení základních prvků, jako jsou postoje, práce nohou a seky. Na vyšší *kyu* je nutné zvládnout vybrané techniky, *shiai* (zápas) a *Nihon kendó kata*. To vše hodnotí příslušná komise, složená podle pravidel ze zkušebních komisařů. Zkoušky na *dan* se řídí pravidly Mezinárodní federace Kendó. Obvykle je nutných tři až pět let cvičení před dosažením prvního danu. Zkoušky na *dan* se skládají ze zápasu a *Nihon kendó kata* před zkušební komisí. U nižších stupňů také z písemného testu a u vyšších se rovněž píše esej na dané téma. Náročnost u zkoušek s každým dalším stupněm narůstá a je tedy jasné, že o čím větší stupeň účastníci usilují, tím menší procento zkoušku úspěšně složí a získá tak technický stupeň. U zkoušek na první dan je úspěšnost zhruba 70–80 %, na třetí dan přibližně 40–50 % a u zkoušek na osmý dan je úspěšnost dokonce v rozmezí jednoho či dvou procent. Pouze velmi málo cvičenců Kendó dosáhne v životě na sedmý a mnohem méně na osmý *dan*. Mezi skládáním zkoušek jsou povinné určité časové rozestupy, před jejichž uplynutím není možné skládat zkoušku na další stupeň. Kromě stupňů *kyu* a *dan* se používají též tituly *Shogo* pro učitele (instruktorské stupně). I na ně se skládají náročné zkoušky.⁶⁶

Z výše uvedeného v metodické dimenzi Kendó lze předpokládat, že cvičenci Kendó budou považovat za důležité jak rozvoje sebe sama, tak rozvoj druhých. Zároveň si budou vědomi svých nedostatků, na kterých budou celoživotně pracovat.

⁶⁶ Srov. LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*, s. 32.

1.3.4 Organizační dimenze Kendó

Organizační dimenze kurikula má blízko k dimenzi metodické, protože se v ní řeší podmínky a okolnosti, v nichž výuka probíhá. Pozornost se věnuje hlavně organizačním formám výuky, které reagují na probírané učivo tím, že se přizpůsobují charakteru učiva (výuka hromadná, skupinová, individuální aj.).⁶⁷

Výuka Kendó na tréninku probíhá hromadnou formou. Trénink je rozdělen do několika fází. Nejprve je nástup, při kterém se provádí *mokusó*, pozdrav čestnému místu a učiteli nebo instruktorovi, který trénink vede, a nakonec všem ostatním jako vyjádření respektu a poděkování za možnost s nimi cvičit. Po nástupu přichází rozcvička, ve které si cvičenci připraví své tělo na nadcházející cvičení. Po rozcvičce následuje společné cvičení základních technik, tzv. *Suburi*. Po tomto cvičení následuje nástup a žáci si rychle oblečou svá brnění. Po této činnosti následuje takový druh cvičení, který učitel zvolí podle svého uvážení. Toto rozhodnutí ovlivňuje několik podstatných kritérií. Mezi důležité se řadí věk žáků, počet žáků, velikost místa dostupného ke cvičení aj. Na základě těchto kritérií učitel zvolí postup, kterým může být například cvičení ve dvojicích, rozdělení do skupin po třech a více či rozdělení do skupin podle stupně, věku apod. Při cvičení se každý žák soustředí na své vlastní cvičení, ale současně vnímá i svého protivníka a okolí. Mezi možnosti, jak může učitel vysvětlit žákům probíraný obsah, je hromadná ukázka se slovním doprovodem nebo individuálně při cvičení s žákem. V této části tréninku se procvičují *waza* a další jednotlivé druhy cvičení v Kendó. Před koncem tréninku bývá volný zápas (*Jigeiko*), kterého se účastní jak žáci, tak učitelé. Vždy se ovšem cvičí pouze ve dvojici. Na konci tréninku je závěrečné protažení a uvolnění těla, po kterém následuje společný nástup, který je prováděn stejným způsobem jako na začátku tréninku, ovšem s tím, že žáci, kteří měli volné cvičení, jdou zvlášť poděkovat učiteli, se kterým měli možnost cvičit.

Co se týká četnosti tréninků, všeobecně je doporučováno trénovat každý den, nejlépe po dvě hodiny. V Japonsku je dokonce zvykem, že tréninky probíhají dvoufázově, čímž je myšlen například jeden trénink v jednu denní dobu a druhý v jinou denní dobu. V současných podmínkách v České Republice je ovšem možno trénovat dvě hodiny pouze dva dny v týdnu (vedle individuálního procvičování jednotlivých technik).

V Kendó se také organizují semináře, kde má cvičenec možnost se setkat s jiným vysvětlením téhož od jiného učitele nebo od učitele jeho instruktora, který vede

⁶⁷ Srov. MAŇÁK, J.; JANÍK, T.; ŠVEC, V. *Kurikulum v současné škole*, s. 26.

tréninky. Dále se zde může setkat a zacvičit si s jinými protivníky, než na které je zvyklý z *Dojo*, ve kterém se učí. Na těchto seminářích mají žáci možnost konfrontace s jinými učiteli, ale také možnost konfrontace se sebou samým, neboť semináře jsou většinou celodenní, a tedy fyzicky i psychicky náročnější než obvyklý dvouhodinný trénink. Je to tedy dlouhé a náročné cvičení, při kterém se žák dovídá mnoho nového, a to jak o svém vlastním cvičení, tak o sobě samém. Dalším způsobem, kterým se dá organizovat cvičení Kendó, jsou soustředění, která probíhají obvykle v létě. Na nich se žák intenzivně vzdělává po určitou delší dobu, a má tím pádem možnost formou intenzivního cvičení docílit zdokonalení svého Kendó.⁶⁸

Z výše uvedeného v organizační dimenzi Kendó lze přepokladat, že u cvičence dochází při setkávání a cvičení s více cvičenci ke zvýšené toleranci vůči ostatním lidem. Dále je u cvičence rozvíjen smysl pro kolektiv, a také dochází k rozvoji vytrvalosti a zlepšení komunikace v sociálním prostředí.

⁶⁸ Srov. TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*, s. 103–118.

2 HODNOTY

V předchozí kapitole jsme se zabývali Kendó jako výchovně-vzdělávacím systémem, a to konkrétně jeho historickými východisky, dále myšlenkovými zdroji, ze kterých Kendó čerpá, a popsali jsme jeho jednotlivé dimenze. Dříve než představíme vlastní výzkumné šetření, se v této kapitole zaměříme na vymezení pojmu hodnota, popíšeme problematiku metodologie zkoumání hodnoté orientace a představíme výzkumy hodnotové orientace ČR, které se staly východiskem pro výzkumné šetření této diplomové práce.

2.1 Pojem hodnota

Vymezením pojmu hodnota se v historii zabývalo již mnoho filosofů, sociologů, etiků a mnoho dalších myslitelů. Tento pojem má mnoho významů, a proto není obecně definován tak, aby vystihoval přesný význam ve všech odvětvích, která s ním pracují. Helena Machulová uvádí, že: *„Pojem hodnota je stejně problematický (jako etika)... „Hodnota“ je jedno ze slov, která se používají spíše vágně a mají mnoho různých významů. V každodenní praxi se slovo hodnota používá často k označení jednoho nebo všech náboženských, morálních, politických nebo ideologických principů, přesvědčení nebo přístupů.“*⁶⁹ Zatímco Stanislava Kučerová uvádí, že: *„Když hovoříme o hodnotách, máme na mysli nejen to, co je k životu nutné, potřebné a užitečné, ale i to, čeho si vážíme, co obdivujeme, co ctíme, i to, co milujeme, co je nám drahé, milé, co je blízké našemu srdci.“*⁷⁰ Se slovem hodnota je snad vždy spojena jakási vážnost, důležitost, něco, co je pozoruhodné, jak uvádí Libor Prudký.⁷¹ Podle Prudkého se může zdát, že pod pojmem „hodnota“ je vždy skryto něco vznešeného, jako by se pod tímto pojmem nemohlo skrývat nic obyčejného. Ve skutečnosti to, co je pro jednoho hodnotou, pro

⁶⁹ MACHULOVÁ, H. *Filosofický a teologický pojem hodnoty se zřetelem na etiku v sociální práci*, s. 9.

⁷⁰ KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*, s. 45.

⁷¹ Srov. PRUDKÝ, L. *Inventura hodnot*, s. 11.

druhého být hodnotou nemusí.⁷² Každý jednotlivý člověk má své rozmanité osobní hodnoty, ale stejně tak i společenské skupiny se svým výběrem hodnot liší.⁷³

Axiologie (nauka o hodnotách a hodnocení), která se zabývá studiem hodnot a hodnocení, definuje, co vlastně tvoří specifický životní styl toho kterého jedince, rodiny, generace, společenské skupiny, země, epochy. Výchovný proces přitom spočívá na základech všeobecné axiologie, jak uvádí Stanislava Kučerová, protože má za úkol rozvíjet a obohacovat lidské hodnotící vztahy ke skutečnosti na vyšší úrovni, má poskytovat předpoklady pro růst a zrání osobnosti v širším měřítku.⁷⁴ Autorka uvádí, že: „*ve sféře výchovy a vzdělávání nejde ovšem jen o to, co se stává hodnotou, ale i o to, co má být jako hodnota poznáno, uznáno a přijato. Osud kultury je přímo spjat s výchovou jako předáváním hodnot.*“⁷⁵ Kučerová také uvádí, že: „*výchova plní ve společnosti funkci přenosu objektivních hodnot v zájmu zachování a dalšího rozvoje kultury.*“⁷⁶

Mluvíme-li tedy o hodnotách, myslíme buď vše, co nám přináší uspokojení, tedy co uspokojuje naše potřeby a zájmy nebo hovoříme o hodnotách v užším slova smyslu, které odpovídají našim vyšším tendencím, normám a ideálům, zvláště sociálním, mravním a estetickým.⁷⁷

Jelikož se pojem hodnota užívá v mnoha společenskovedních oborech, zejména v sociologii, ekonomii, psychologii a filosofii, najdeme také mnoho jeho různých vymezení. Pro účely naší práce však postačí konstatování, že všechny tyto definice mají společné prvky: hodnota souvisí s lidskými potřebami a zájmy. Hodnota souvisí s lidským rozhodováním, jak se chovat, a také s normami ve společnosti.⁷⁸

2.2 Metodologie zkoumání hodnotové orientace

Koncept hodnot představuje základní pojem, který nelze definovat nominální definicí, avšak je možné popsat, co znamená, a identifikovat vztahy utvářející jeho význam, jak jsme naznačili výše. Bohužel stejně, jak je pojem hodnota teoreticky neukotvený, podobně nejednotná je metodologie zkoumání hodnot. Výzkum hodnot jako takových

⁷² Srov. PRUDKÝ, L. *Inventura hodnot*, s. 11.

⁷³ Srov. KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*, s. 45.

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 46.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*, s. 49.

⁷⁷ Srov. tamtéž, s. 65.

⁷⁸ Srov. MACHULOVÁ, H. *Filosofický a teologický pojem hodnoty se zřetelem na etiku v sociální práci*, s. 41–42 .

komplikuje vedle teoretické nejednoznačnosti pojmu také skutečnost, že hodnoty nejsou v žádné ze svých forem přístupné přímému pozorování. Hodnoty jsou v empirických sociologických šetřeních obvykle dedukovány z postojů, které jsou měřeny prostřednictvím nejrůznějších škál.

Výzkum hodnot je v praxi nejčastěji koncipován v podobě jedné ze dvou možností. První možností je, že respondenti posuzují jednotlivé hodnoty pomocí stupnic (rating), např. velmi důležité, spíše důležité, spíše nedůležité, zcela nedůležité aj. Druhou možností je, že respondenti řadí jednotlivé hodnoty do určitého pořadí (ranking) podle důležitosti. Obě tyto metody mají své výhody i nevýhody. Jednou z nevýhod může být, že pokud respondenti posuzují jednotlivé „hodnoty“ (nebo spíše postojové výroky) každou zvlášť, mají tendenci označovat vše určitým způsobem, např. jako velmi důležité, a tím se pak mohou rozdíly v hodnocení jednotlivých položek stírat. S opačným problémem se můžeme setkat u druhé z možností, kdy respondent je „nucen“ se rozhodnout a stanovit pořadí jednotlivých hodnot. Domníváme se, že tato metoda je více podobná jak reálnému životu, tak praktikování Kendó, kde se člověk musí rozhodnout, a čelit následkům svého rozhodnutí, ať je jakékoliv. Z hlediska výzkumu v této metodě může být problém v tom, že vede k umělému zvětšování rozdílu mezi jednotlivými položkami.

Jedním z problémů, může být i to, že každý respondent si může definovat jemu předloženou hodnotu jinak a tím může být pro něho určitá hodnota jinak důležitá, než kdyby uvedenému výrazu porozuměl jiným způsobem. Je mnoho hodnot, které stejně jako pojem hodnota nemají obecnou definici. Posledním problémem, který zde uvedeme a se kterým se můžeme při výzkumu hodnot setkat, ale který je do určité míry problémem všech sociologických výzkumů, je tendence respondentů k určité stylizaci. V české společnosti, jak uvádí Naděžda Horáková, patří k problémovým položkám např. „zdraví“, které se díky obecně tradovaným výrokům nachází na předních příčkách.⁷⁹

Horáková dále uvádí, že: *„přes všechny obtíže, se kterými je výzkum hodnot spojen stojí za to je překonávat, neboť tento typ výzkumů nám přináší cenné informace o postojích a náladách ve společnosti.“*⁸⁰

⁷⁹ Srov. HORÁKOVÁ, N. *Co je pro nás v životě důležité?* [online], s. 1.

⁸⁰ Tamtéž, s. 8.

2.3 Výzkumy hodnotové orientace ČR jako východisko pro vlastní výzkumné šetření

V této části uvedeme přehled výzkumů hodnotové orientace České republiky, ze kterých bylo čerpáno a s jejichž výsledky byla porovnána data získaná z dotazníkového šetření mezi cvičenci Kendó. Tyto výzkumy poskytly výzkumné otázky, které byly použity pro tvorbu dotazníku předloženého cvičencům Kendó. Všechny využití výzkumy provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Libor Prudký uvádí, že výzkumy CVVM jsou jednou ze skupin výzkumů, které jsou bez jasnějšího teoretického a konceptuálního zakotvení. Nicméně jde o dlouhou řadu výzkumů, které jsou v zásadě kompatibilní a vypovídají o stavu a vývoji hodnotových struktur ve společnosti České republiky.⁸¹ Pro porovnání námi zjištěných dat jsme použili výsledky ze 4 výzkumů, které proběhly od roku 2003 do roku 2011. Všechny výzkumy hodnot proběhly pod souhrnným názvem Naše společnost.

Prvním z těchto čtyř výzkumů je Naše společnost 2003 s názvem „Co je v životě důležité“. V tomto výzkumu byla respondentům položena otázka „Jak důležité jsou ve Vašem životě následující okolnosti?“. Respondenti určovali, jaké hodnoty z výčtu hodnot, který jim byl předložen (práce, rodina, přátelé, volný čas a koníčky, politika, děti, partner, rodiče), jsou pro ně důležité. Tento výzkum ukázal, že nejvýznamější místo ve svém životě respondenti připisují rodinnému prostředí: rodinu v této souvislosti označilo jako velmi důležitou 83 % respondentů, děti 73 % a partnera 71 %. Přičemž rodiče jsou důležití asi pro dvě třetiny respondentů. Dále tento výzkum ukázal, že pro většinu dotázaných představuje vysokou hodnotu práce (pro 54 % je velmi důležitá a pro 31 % je spíše důležitá). Podobně jsou oceňováni přátelé (pro 51 % respondentů hrají velmi důležitou a pro 40 % spíše důležitou roli v životě). Značný význam v tomto výzkumu byl přikládán volnému času a koníčkům. Ty považuje za nedůležité jen pětina dotázaných, zatímco pro ostatní představují velmi nebo spíše důležitou okolnost v jejich životě. Nejzajímavějším zjištěním z tohoto výzkumu je, že podle výpovědí dotázaných v jejich životě hraje politika jen nevýznamnou roli. Podstatnou roli jí přisuzuje jen asi čtvrtina respondentů (pro 4 % velmi a pro 22 % spíše důležitá).⁸²

⁸¹ Srov. PRUDKÝ, L. *Inventura hodnot*, s. 194.

⁸² Srov. REZKOVÁ, M. *Co je v našem životě důležité* [online], s. 1–2.

Druhým výzkumem⁸³, který byl použit, je výzkum z roku 2004 s názvem „Hodnotové orientace české veřejnosti“. V tomto výzkumu bylo respondentům položeno několik otázek. Nejprve byla všem respondentům položena otázka, která zkoumala jejich vlastní hierarchii jednotlivých sfér lidského života. Všichni dotázaní obdrželi kartu se šesti vybranými oblastmi (přátelé a známí, veřejná činnost-angažovanost-politika, náboženský život, práce, volný čas), které měli seřadit podle významu. Více než tři čtvrtiny dotázaných postavily na první místo rodinu. Na druhém a třetím místě, prakticky bez rozdílů z hlediska celkového průměru získaných umístění, skončili přátelé a známí společně s prací. Na čtvrtém místě s poměrně výrazným odstupem za sférou práce skončila oblast volného času. Podstatně menší význam pak dotázaní respondenti přisuzují politice, i když z hlediska celkového průměru skončila sféra politiky a veřejného působení výše než oblast náboženství, protože to bylo mnohem častěji řazeno na poslední místo (59,2 % oproti 25,7 %).

Analogickým způsobem jako hierarchie životních sfér z pohledu dotázaných v první otázce bylo dále zjišťováno pořadí hodnot (solidarita s potřebnými, vlastenectví, humanita (lidskost), pravda, spravedlnost sociálních rozdílů, svoboda jednotlivce, rovnost mezi lidmi, vzájemná odpovědnost). Z hlediska celkového průměru jednotlivých hodnot se na prvním místě objevila pravda, za níž následovala svoboda jednotlivce. Na třetím a čtvrtém místě s nevelkým odstupem mezi sebou skončila humanita a vzájemná odpovědnost. Dále na pátém až sedmém místě se opět s poměrně nevýraznými rozdíly umístily rovnost mezi lidmi, spravedlnost sociálních rozdílů a solidarita s potřebnými.

Poslední a třetí otázka tohoto výzkumu se opět vztahovala k hodnotovým orientacím. Prostřednictvím baterie vybraných vlastností zjišťovala, které z nich by si měly podle respondentů osvojit současné děti, aby se uplatnily v životě a byly přínosem pro společnost (pracovitost, pocit odpovědnosti, tolerance a respekt k odlišnostem, šetrnost a skromnost, nesobeckost, soutěživost, schopnost vyznat se, ohleduplnost, otevřený vztah k lidem, schopnost navazovat kontakty a přátelství, snaha uplatnit své schopnosti, snaha vyniknout, zásadovost, prosazování vlastních názorů). Z výsledků je patrné, že všechny uvedené vlastnosti považuje většina respondentů za přínosné. Relativně nejméně jednoznačnou podporu měly vlastnosti jako prosazování vlastních názorů, soutěživost či

⁸³Srov. ČERVENKA, J. *Hodnotové orientace české veřejnosti* [online], s. 1–4.

snaha vyniknout. V těchto případech se objevovalo vždy více než 10 % nesouhlasících, zároveň mezi souhlasícími výrazně převažovala odpověď „spíše ano“ nad „rozhodně ano“.

Třetí vybraný výzkum⁸⁴ nese název „Hierarchie životních cílů v české populaci“ (z roku 2009). V tomto šetření byla respondentům položena otázka, ve které měli respondenti seřadit předložené položky od nejdůležitější po nejméně důležitou. V celkovém pořadí zkoumaných životních cílů výrazně nejsilnější pozici zaujímaly osobní, rodinné hodnoty a vztahy, které zde reprezentovaly položky „mít stálého partnera“ a „mít děti“. Nejbližší těmto dvěma položkám měla potřeba „dosáhnout úspěchu v zaměstnání“. Na čtvrtém místě z hlediska průměru se s velkým odstupem umístila za prvními dvěma položkami potřeba „vdát se, oženit se“. Na pátém místě z hlediska průměru se umístila touha „věnovat se svým potřebám“. Na posledních dvou místech se nachází potřeba „dosáhnout co nejvyššího vzdělání“ a potřeba „žít pestrým společenským životem“.

Posledním vybraným výzkumem⁸⁵ ze serie výzkumů Naše společnost z roku 2011 je výzkum s názvem „Jaké hodnoty jsou pro nás důležité?“. V tomto šetření byla respondentům předložena otázka zaměřená na vybrané hodnoty z oblasti rodinné, pracovní, společenskopolitické a ze sféry životního stylu. Dotázaní měli na čtyřbodové škále označit, nakolik je pro ně určitá hodnota důležitá či nedůležitá. Z výsledků vyplynulo, že nejčastěji za „velmi důležité“ lidé považují mít dobré, spokojené rodinné zázemí, což v šetření uvedlo 71 % respondentů, přičemž i u ostatních se až na výjimky objevovala odpověď, že je to „spíše důležité“ (21 %). Také několik dalších předložených hodnot bylo označeno za „velmi důležité“ relativně největší části dotázaných, která se pohyboval od dvou třetin do téměř poloviny, a to v pořadí „pomáhat své rodině a přátelům“, „mít přátele, se kterými si dobře rozumím“, „mít zajímavou práci“, „žít podle svého přesvědčení“, „žít ve zdravém životním prostředí“, „žít v hezkém prostředí“. „mít práci, která má smysl, je užitečná“ a „žít zdravě, starat se o své zdraví“. Pro všechny tyto hodnoty rovněž platí, že za více či méně důležité je považují téměř všichni nebo alespoň většina na úrovni devadesáti procent dotázaných.

O něco menší, i když stále výrazně převažující, důležitost na úrovni od 70 % výše, pokud jde o součet podílu „velmi důležité“ a „spíše důležité“, dotázaní připisovali

⁸⁴ Srov. ČERVENKA, J. *Hierarchie životních cílů v české populaci* [online], s. 1–2.

⁸⁵ Srov. TUČEK, M. *Jaké hodnoty jsou pro nás důležité?* [online], s. 1–5.

položkám jako „mít vždy své nerušené soukromí“, „podávat perfektní profesionální výkon“, „mít přátele, kteří mohou být užiteční“, „žít příjemně, užívat si“, „mít jakoukoli práci, abych nebral podporu“, „pomáhat těm, kdo pomoc potřebují“, „být oblíbený mezi lidmi“, „mít čas na své koníčky a zájmy“, „mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice“. „podílet se na zlepšování života v místě bydliště“ a „být dobře informován o dění u nás a ve světě“.

Stále ještě většinou důležitost šetření zaregistrovalo i v případě položek „mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci“, „aktivně se podílet na ochraně přírody“, „žít zajímavý, vzrušující život“ a „pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti“, kde součet obou podílů reprezentujících důležitost byl na či těsně pod úrovni dvou třetin. Naopak zbývající položky za důležité označila vždy už jen méně než polovina respondentů, přičemž nejmenší důležitost lidé připisovali životu podle náboženských zásad a prosazování politiky své strany či hnutí.

Důležitost hodnot v našem životě sleduje CVVM průběžně od počátku devadesátých let, a to vždy stejnou baterií položek. Vzhledem k tomu, že porovnání výsledků napříč delším časovým obdobím nebylo z hlediska této diplomové práce relevantní, dovolíme si čtenáře odkázat na tiskovou zprávu tohoto výzkumu.

3 HODNOTOVÁ ORIENTACE CVIČENCŮ KENDÓ (VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ)

3.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumného setření předkládané práce je zjistit, jaká je hodnotová orientace cvičenců Kendó v České republice. Tento výzkum navazuje na bakalářskou práci *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém* a vychází z předpokladu, že každý výchovný systém značným způsobem ovlivňuje vývoj a formování hodnotové orientace jedince, na kterého působí. Stanislava Kučerová uvádí, že: „základní hodnotová orientace se tvoří na životní cestě každého jedince z vrozených dispozic i vlivem rozmanitých a často protichůdných vnějších činitelů, kteří při utváření osobnosti spolupůsobí a kterých je v nejužším i širším obsvětí člověka bezpočtu.“⁸⁶ Vycházíme tedy z toho, že právě Kendó je jedním z těchto činitelů, které vývoj hodnotové orientace mohou ovlivnit značnou měrou. V Japonsku je Kendó chápáno jako životní cesta, která je plná překážek a po které jde člověk po celý svůj život.

Dále je naším cílem zjistit, zda se lidé praktikující Kendó se ve svých hodnotách nějakým způsobem liší od populace, která Kendó nepraktikuje. Tento výzkumný cíl vychází z předpokladu, že při praktikování Kendó se člověk setkává s hodnotami japonské kultury, které jsou určitým způsobem odlišné od hodnot české společnosti, dochází zde tedy ke konfrontaci hodnotové orientace, respektive ke konfrontaci dvou odlišných kultur. Pokud se nějaká odlišnost od běžné populace objeví, respektive bude v rámci výzkumu zjištěna, budeme se také zajímat o to, jakým způsobem tuto odlišnost reflektují lidé, kteří Kendó praktikují.

Na základě rozpracování výše popsaných cílů výzkumu jsme dospěli k formulaci těchto výzkumných otázek:

⁸⁶ KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*, s. 76.

- 1) Jaká je hodnotová orientace cvičenců Kendó?
 - a. Které z uvedených hodnot⁸⁷ považuje nejvíce respondentů za velmi nebo spíše důležité, resp. spíše nebo zcela nedůležité?
 - b. Které z uvedených hodnot byly skupinou respondentů hodnoceny jako nejdůležitější, resp. nejméně důležité, ve srovnání s ostatními uvedenými hodnotami?
- 2) V čem se liší výpovědi respondentů od výsledků zjištěných ve výzkumech CVVM?
- 3) Jak se liší odpovědi mužů a žen?
- 4) Jak se liší odpovědi respondentů, kteří Kendó praktikují déle než 10 let a respondentů, kteří Kendó praktikují kratší dobu?
- 5) Jak se liší odpovědi mladších (<30 let) a starších (>30 let) respondentů?
- 6) Jak vybraní respondenti reflektují zjištěné výsledky (jak si je vysvětlují, jaké příčiny vidí za případnými odlišnostmi jednotlivých skupin respondentů nebo odlišnostmi cvičenců Kendó od běžné populace)?
- 7) Jak vybraní respondenti uvažují o procesu utváření hodnotové orientace cvičenců Kendó?
- 8) Jak vybraní respondenti reflektují vlastní „cestu Kendó“ z hlediska vývoje vlastní hodnotové orientace?

3.2 Výzkumný vzorek a metodologie

Výzkumným vzorkem tohoto výzkumu byli lidé praktikující japonské bojové umění Kendó. Celkem bylo osloveno k zapojení do výzkumu 28 aktivních kendistů z celé ČR, kteří byli záměrně vybráni z vedoucích a členů jednotlivých oddílů Kendó v ČR, reprezentace Kendó a ze soupisu kvalifikovaných rozhodčí. Tento velmi malý výzkumný vzorek se bohužel ještě zmenšil na počet 19 respondentů, kteří vyplnili dotazník. Následně byl s 5 vybranými respondenty proveden rozhovor. Respondenti, se kterými byl proveden rozhovor, byli vybráni na základě věku, délky praktikování kolem 20 let a získaného technického stupně v Kendó. Výzkumný vzorek byl složen z cvičenců obou pohlaví, různého věku a odlišné délky praktikování Kendó. Pro

⁸⁷ Baterie hodnot, resp. vlastností, předložených respondentům k vyjádření budou převzaty z výzkumů CVVM popsaných ve druhé kapitole.

vyhodnocení výzkumného šetření byli cvičenci rozděleni dle pohlaví na 15 mužů a 4 ženy, dle věku na dvě skupiny mladší (<30 let) v počtu 8 respondentů a starších (>30 let) v počtu 11 respondentů a dle délky praktikování na kratší dobu (méně než 10 let) v počtu 5 respondentů a delší dobu (déle než 10 let) v počtu 14 respondentů. Při rozdělení na tyto tři skupiny rozhodovalo několik aspektů. Prvním aspektem bylo, jak již vyplývá z výše uvedených výzkumných otázek, zda se liší hodnoty mužů a žen praktikujících Kendó. Druhým aspektem bylo rozdělení na mladší a starší cvičence, kde jsme zvolili věk 30 let, jako hlavní mezník. Důvodem bylo to, že právě věk 30 let je v životě člověka určitým mezníkem, kdy člověk přechází do další fáze života, který může mít vliv na vývoj hodnot. Třetím a posledním aspektem byla délka praxe, kde vnímáme 10 let praktikování jako určitý mezník, při kterém cvičenec již získal určité zkušenosti a byl již delší dobu pod vlivem praktikování Kendó, a tedy se můžou ukázat nějaké změny v oblasti vývoje hodnotové orientace.

Respondenti byli osloveni a dále s nimi bylo komunikováno formou emailu. Dotazník tedy nebyl anonymní. Tento způsob může vést k určité stylizaci při odpovídání na otázky, kdy respondenti mohou odpovídat tak, aby např. vyzdvihli svoji osobu, ale v tomto případě a při skladbě otázek, které byly položeny v dotazníku, nepředpokládáme, že by tento způsob oslovení a komunikace mohl zkreslit výsledky výzkumu.

Vlastní výzkumné šetření bylo rozděleno do dvou fází. První fází bylo dotazníkové šetření, ve kterém byly použity standardizované otázky (použité CVVM při realizaci výzkumů hodnotové orientace populace ČR). Druhou fází výzkumného šetření bylo provedení strukturovaného rozhovoru (viz příloha) s vybranými respondenty, který sloužil k validizaci námi zjištěných výsledků z dotazníkového šetření. Důvodem použití tohoto postupu je absence výzkumu hodnotové orientace cvičenců Kendó v ČR, se kterým bychom mohli porovnat námi zjištěné výsledky nebo na který bychom mohli navázat. Dalším důvodem je, jak výše zmiňujeme, problematika metodologie zkoumání hodnot, a snaha kompenzovat nedostatky dotazníkových položek popsané v kapitole 2.2.

Vzhledem k tomu, že za vhodný nástroj zjišťování hodnotové orientace považujeme již v praxi vyzkoušené standardizované dotazníkové položky, které navíc umožní porovnat zjištěné výsledky s výsledky populace ČR, při tvorbě dotazníku jsme vycházeli ze standardizovaných otázek, které byly použity CVVM nebo je CVVM i nadále používá při opakovaných výzkumech hodnotové orientace populace České

republiky. Dotazník (viz příloha) kromě zjišťování věku, pohlaví, délky praktikování a dosaženého stupně Kendó zahrnoval těchto 6 otázek:

1. Jak důležité jsou ve Vašem životě následující okolnosti? *a) práce; b) rodina; c) přátelé; d) volný čas, koníčky; e) politika, f) děti; g) partner; h) rodiče.* Respondenti měli každou z těchto položek posoudit na škále 1–4 (1: velmi důležité, 2: spíše důležité, 3: spíše nedůležité, 4: zcela nedůležité), případně mohli zvolit možnost 9 (nevím).⁸⁸
2. Následující položky seřadte od nejdůležitější po nejméně důležitou, kde 1 znamená nejdůležitější a 7 nejméně důležitá. Každá číslice může být použita pouze jednou. Seřadte prosím, jak je pro Vás v životě důležité: *a) dosáhnout úspěch v zaměstnání; b) vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý); c) žít pestrým společenským životem; d) mít děti; e) věnovat se svým zálibám; f) mít stálého partnera; g) dosáhnout co nejvyššího vzdělání?*⁸⁹
3. Na následující kartě jsou uvedeny příklady toho, co lidé v životě uznávají a o co usilují. Přečtěte si prosím jednotlivé výroky a uveďte, do jaké míry je pro Vás důležité (doplňte příslušná čísla 1–4, nebo číslo 9): *a) podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště; b) prosazovat politiku své strany, hnutí; c) pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti; d) mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu; e) mít zajímavou práci, která by Vás bavila; f) vydělat hodně peněz; g) mít práci, která má smysl, je užitečná; h) mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci; i) mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem; j) pracovat v kolektivu sympatických lidí; k) mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí; l) aktivně se podílet na ochraně přírody; m) podávat perfektní profesionální výkon; n) mít hezké věci, které nemá každý; o) mít čas hlavně na své koníčky a zájmy; p) mít vždy své nerušené soukromí; q) žít ve spokojené rodině; r) pomáhat těm, kdo pomoc potřebují; s) pomáhat především své rodině a přátelům; t) mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice; u) být dobře informován o dění u nás a ve světě; v) žít zajímavý, vzrušující život; w) žít podle svého přesvědčení; x) žít příjemně, užívat si; y) žít ve zdravém životním prostředí; z) žít v hezkém*

⁸⁸ Ve výzkumech CVVM označována jako položka OV. 23, srov. REZKOVÁ, M. *Co je v našem životě důležité* [online].

⁸⁹ Ve výzkumech CVVM označována jako položka OV. 62, srov. ČERVENKA, J. *Hierarchie životních cílů v české populaci* [online].

*prostředí; aa) žít podle náboženských zásad; bb) žít zdravě, starat se o své zdraví; cc) mít přátele, se kterými si dobře rozumíte; dd) mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční; ee) dosáhnout významného postavení ve společnosti; ff) být oblíbený mezi lidmi.*⁹⁰

4. Jaký význam pro Vás osobně mají sféry lidského života uvedené na následující kartě? Seřadte je prosím od 1 do 6, kdy 1 znamená nejvýznamnější, 6 znamená nejméně významné: a) přátelé a známí; b) veřejná činnost, angažovanost, politika; c) rodina; d) náboženský život; e) práce; f) volný čas.⁹¹
5. Jakou důležitost přiřadíte následujícím hodnotám? Seřadte je prosím od 1 do 8, kdy 1 znamená nejdůležitější, 8 znamená nejméně důležité: *solidarita s potřebnými; vlastenectví; humanita (lidskost); pravda, spravedlnost sociálních rozdílů; svoboda jednotlivce; rovnost mezi lidmi; vzájemná odpovědnost.*⁹²

Rozhovory proběhly s pěti respondenty, kteří byli vybráni na základě věku, délky praktikování (kolem 20 let) a dosaženého stupně v Kendó. Cílem výběru respondentů bylo provést rozhovory s respondenty, kteří praktikují Kendó co nejdéle, ale zároveň jsou odlišného věku. Tedy mít respondenty ze všech možných fází vývoje, ale zároveň respondenty, na které Kendó působí již delší dobu. Vycházíme z předpokladu, že tito respondenti jsou schopni validizovat zjištěné výsledky z dotazníků a zároveň popsat, jakým vývojem prošla jejich hodnotová orientace během praktikování Kendó. Většina z pěti rozhovorů proběhla osobním setkáním s respondentem, jeden z rozhovorů z důvodu časového vytížení respondenta proběhl skrze video hovor (přes aplikaci Skype). Ze všech rozhovorů byla pořízena audio nahrávka, která následně sloužila k zpracování, porovnání a interpretaci získaných poznatků.

3.3 Výsledky dotazníkového šetření

První otázka zkoumala, jakou důležitost respondenti přisuzují práci, rodině, přátelům, volnému času, koníčkům, politice, dětem, partnerovi a rodičům.

⁹⁰ Ve výzkumech CVVM označována jako položka OV. 93, srov. TUČEK, M. *Jaké hodnoty jsou pro nás důležité?* [online].

⁹¹ Ve výzkumech CVVM označována jako položka OV. 102, srov. ČERVENKA, J. *Hodnotové orientace české veřejnosti* [online].

⁹² Ve výzkumech CVVM označována jako položka OV. 103, srov. tamtéž.

Tab. 1 : „Jak důležité jsou ve Vašem životě následující okolnosti?“

	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Neví
Rodina	17	1	0	0	1
Partner	15	2	0	0	1
Rodiče	14	2	1	0	1
Přátelé	11	7	0	1	0
Děti	11	3	2	0	2
Volný čas, koníčky	10	7	1	1	0
Práce	9	6	3	0	1
Politika	0	1	9	9	0

Z odpovědí respondentů vyplývá, že nejvýznamnější místo ve svém životě připisují rodině, kde 17 (89 %) oslovených respondentů ji považuje za velmi důležitou a pouze 1 (5 %) respondent za spíše důležitou. Rodina a partner jsou jedinými hodnotami, které ani jeden z dotázaných respondentů neoznačil negativně. Naopak u hodnoty rodičů, přátel a volného času a koníčků můžeme vidět převažující pozitivní ozánění, ale vyskytují se zde i respondenti, kteří označili tyto hodnoty negativně. Největší míra nevyjasněnosti se objevuje u hodnoty dětí, kde 10 (58 %) respondentů je považuje za velmi důležité, 7 (16 %) respondentů je považuje za spíše důležité, ale 2 (11 %) respondenti je považují za spíše nedůležité a 2 (11 %) respondenti nevědí, jak se vyjádřit. Práce je druhou hodnotou, kterou považuje nejvíce respondentů za nedůležitou. Z odpovědí respondentů však vyplývá, že nejméně významné místo v jejich životě zaujímá politika, kterou 18 (94 %) respondentů považuje za nedůležitou a pouze 1 respondent ji považuje za spíše důležitou.

V tabulce 2 uvádíme srovnání výsledků zjištěných při položení uvedené otázky populaci ČR (výzkum CVVM)⁹³ a námi zjištěných výsledků při položení stejné otázky cvičencům Kendó. Ze srovnání výsledků vyplývá, že jak pro populaci ČR, tak pro oslovené respondenty z řad cvičenců Kendó je rodina velmi důležitá a zjištěné hodnoty se od sebe mnoho neliší. Největší rozdíly byly naopak zaznamenány z hlediska hodnocení důležitosti u položek „děti“ a „volný čas, koníčky“. Zatímco 72 % populace ČR považuje děti za velmi důležité, z oslovených cvičenců Kendó považuje děti za velmi důležité 58 %. Volný čas a koníčky považuje 53 % oslovených cvičenců Kendó

⁹³ Srov. REZKOVÁ, M. *Co je v našem životě důležité* [online].

za velmi důležité, oproti tomu 34 % populace ČR pokládá volný čas a koníčky za velmi důležité.

Tab. 2: Porovnání populace ČR s cvičenci Kendó (v %)

Populace ČR	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Cvičenci Kendó	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité
Rodina	83	14	2	1	Rodina	89	5	0	0
Děti	72	13	4	4	Partner	79	11	0	0
Partner	71	16	5	4	Rodiče	74	11	5	0
Rodiče	68	19	3	6	Přátelé	58	37	0	5
Práce	54	31	9	4	Děti	58	16	11	0
Přátelé	51	40	8	1	Volný čas, koníčky	53	37	5	5
Volný čas, koníčky	34	47	17	2	Práce	47	32	16	0
Politika	4	22	46	27	Politika	0	5	47	47

Tab 3: Porovnání výsledků mužů a žen praktikujících Kendó

muži	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Neví	ženy	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Neví
Rodina	13	1	0	0	1	Rodina	4	0	0	0	0
Partner	11	2	0	0	1	Partner	4	0	0	0	0
Rodiče	11	1	1	0	1	Rodiče	3	1	0	0	0
Přátelé	9	5	0	1	0	Přátelé	2	2	0	0	0
Děti	9	2	2	0	2	Volný čas, koníčky	2	1	1	0	0
Volný čas, koníčky	8	6	0	1	0	Děti	2	1	0	0	0
Práce	8	4	2	0	1	Práce	1	2	1	0	0
Politika	0	1	6	8	0	Politika	0	0	3	1	0

Tabulka 3 ukazuje výsledky porovnání mužů a žen praktikujících Kendó. Jak můžeme vidět, pro většinu oslovených mužů i žen praktikujících Kendó má rodina velmi důležité postavení. Shodu nalezneme i u většiny ostatních položek, až na položku „děti“. Děti stejně jako práci považují 2 muži za nedůležité a 2 muži neví, jak se vyjádřit, zatímco všechny dotázané ženy se vyjadřují vůči dětem kladně.

Tab. 4: Porovnání výsledků cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu

delší praxe	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Neví	kratší praxe	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Neví
Rodina	12	1	0	0	1	Rodina	5	0	0	0	0
Partner	12	1	0	0	1	Přátelé	4	1	0	0	0
Rodiče	11	2	1	0	0	Volný čas, koníčky	3	2	0	0	0
Děti	9	1	1	0	2	Partner	3	1	0	0	0
Přátelé	7	6	0	1	0	Rodiče	3	0	0	0	1
Volný čas, koníčky	7	5	1	1	0	Práce	2	2	1	0	0
Práce	7	4	2	0	1	Děti	2	2	1	0	0
Politika	0	1	5	8	0	Politika	0	0	4	1	0

V tabulce 4 uvádíme porovnání výsledků cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu než 10 let. Výsledky ukázaly, že nejvýznamější místo v životě pro déle i krátce praktikující respondenty má rodina. Největší pohyb v závěrečném pořadí podle důležitosti najdeme u položky „volný čas, koníčky“, který je cvičenci s kratší délkou praktikování považován za důležitější než u cvičenců praktikujícími Kendó delší dobu. Oproti tomu položka „děti“ je cvičenci delší dobu praktikujícími považována za důležitější než v případě kratší dobu praktikujících cvičenců.

Tab. 5: Porovnání výsledků mladších a starších cvičenců Kendó

mladší	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Neví	starší	Velmi důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Zcela nedůležité	Neví
Přátelé	7	1	0	0	0	Rodina	10	1	0	0	0
Rodina	7	0	0	0	1	Partner	10	1	0	0	0
Volný čas, koníčky	6	2	0	0	0	Rodiče	9	1	1	0	0
Partner	5	1	0	0	1	Děti	7	1	1	0	1
Rodiče	5	1	0	0	1	Práce	6	3	2	0	0
Děti	4	2	1	0	1	Přátelé	4	6	0	1	0
Práce	3	3	1	0	1	Volný čas, koníčky	4	5	1	1	0
Politika	0	1	4	3	0	Politika	0	0	5	6	0

V tabulce 5 uvádíme porovnání výsledků mladších (<30 let) a starších (>30 let) respondentů. Největší rozdíl najdeme u položky „volný čas, koníčky“, kterou považuje

6 mladších cvičenců za velmi důležitou a tím je v závěrečném pořadí daleko výše než v případě starších cvičenců, kde ji 4 cvičenci považují za velmi důležitou (5 cvičenců ji považuje za spíše důležitou) a 2 cvičenci tuto položku považují za nedůležitou.

Pokud srovnáme výsledky z tabulky 4 a 5, můžeme vidět, že pořadí hodnot je v případě cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu a mladších cvičenců, až na pár odlišností stejné. Obdobným případem je to u starších cvičenců a cvičenců, kteří praktikují Kendó delší dobu.

Druhá otázka zkoumala, jakou důležitost respondenti přisuzují životním cílům: dosáhnout úspěchu v zaměstnání, vdát se nebo oženit se (být vdaná, ženatý), žít pestrým společenským životem, mít děti, věnovat se svým zálibám, mít stálého partnera, dosáhnout co nejvyššího vzdělání.

Tab. 6: Důležitost životních cílů cvičenců Kendó

	Počet 1	Počet 2	Počet 3	Počet 4	Počet 5	Počet 6	Počet 7	Průměrné pořadí
mít stálého partnera	7	3	4	1	1	1	1	2,47
věnovat se svým zálibám	4	3	4	5	0	1	1	2,89
mít děti	2	4	3	4	3	2	0	3,26
dosáhnout úspěch v zaměstnání	4	1	3	2	3	4	1	3,63
vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)	1	3	2	2	3	6	1	4,16
žít pestrým společenským životem,	1	1	2	3	4	2	5	4,63
dosáhnout co nejvyššího vzdělání	0	2	3	1	2	3	7	4,95

V celkovém pořadí, které ukazuje tabulka 6⁹⁴, má největší důležitost životní cíl „mít stálého partnera“. Druhou pozici z hlediska průměrného pořadí, uváděného respondenty, je životní cíl „věnovat se svým zálibám“, která svým umístěním ukazuje důležité postavení Kendó jako zájmové činnosti v životě cvičenců. Nejmenší důležitost přisuzují cvičenci Kendó životnímu cíli „dosáhnout co nejvyššího vzdělání“.

⁹⁴ Počet 1 – Počet 7 označený počet respondentů, kteří danému životnímu cíli přisoudili hodnotu 1 (nejdůležitější) – 7 (nejméně důležité).

Tab. 7: Porovnání důležitosti životních cílů populace ČR s cvičenci Kendó

Populace ČR	průměr		Cvičenci Kendó
mít stálého partnera	3,01	2,47	mít stálého partnera
mít děti	3,15	2,89	věnovat se svým zálibám
dosáhnout úspěch v zaměstnání	3,43	3,26	mít děti
vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)	4,14	3,63	dosáhnout úspěch v zaměstnání
věnovat se svým zálibám	4,55	4,16	vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)
dosáhnout co nejvyššího vzdělání	4,60	4,63	žít pestrým společenským životem,
žít pestrým společenským životem	5,13	4,95	dosáhnout co nejvyššího vzdělání

V tabulce 7 uvádíme porovnání důležitosti životních cílů populace ČR (výzkum CVVM)⁹⁵ a cvičenců Kendó. Jak u populace ČR, tak u cvičenců Kendó se na prvním místě z hlediska průměrného pořadí umístil životní cíl „mít stálého partnera“. Největší rozdíl v důležitosti životních cílů můžeme vidět u životního cílu „věnovat se svým zálibám“, který je v případě cvičenců Kendó z hlediska průměrného pořadí na druhém místě, zatímco populace ČR přisuzuje tomuto životnímu cíli až místo páté.

Tab. 8: Porovnání důležitosti životních cílů mužů a žen praktikujících Kendó

Muži praktikují Kendó	průměr		Ženy praktikující Kendó
věnovat se svým zálibám	2,73	1,50	mít stálého partnera
mít stálého partnera	2,73	2,75	žít pestrým společenským životem
dosáhnout úspěch v zaměstnání	3,27	2,75	mít děti
mít děti	3,40	3,50	věnovat se svým zálibám
vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)	4,07	4,50	vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)
dosáhnout co nejvyššího vzdělání	4,80	5,00	dosáhnout úspěch v zaměstnání
žít pestrým společenským životem	5,13	5,50	dosáhnout co nejvyššího vzdělání

V tabulce 8 uvádíme porovnání výsledků důležitosti životních cílů mužů a žen praktikujících Kendó. Muži přisuzují z hlediska průměrného pořadí první místo životnímu cíli „věnovat se svým zálibám“, zatímco ženy přisuzují první místo životnímu cíli „mít stálého partnera“. Největší rozdíl z hlediska průměrného pořadí můžeme vidět u životního cílu „žít pestrým společenským životem“, kterému muži přisuzují poslední sedmé místo, zatímco ženy místo druhé.

⁹⁵ Srov. ČERVENKA, J. *Hierarchie životních cílů v české populaci* [online].

Tab. 9: Porovnání důležitosti životních cílů cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu

Kratší dobu praktikující	průměr		Děle praktikující
mít stálého partnera	2,80	2,36	mít stálého partnera
věnovat se svým zálibám	3,00	2,86	věnovat se svým zálibám
mít děti	4,00	3,00	mít děti
dosáhnout úspěch v zaměstnání	4,20	3,43	dosáhnout úspěch v zaměstnání
vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)	4,60	4,00	vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)
žít pestrým společenským životem	4,60	4,64	žít pestrým společenským životem
dosáhnout co nejvyššího vzdělání	5,00	4,93	dosáhnout co nejvyššího vzdělání

V tabulce 9 uvádíme porovnání důležitosti životních cílů cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu. Pořadí jednotlivých životních cílů z hlediska průměrného pořadí, jak můžeme výše vidět, je naprosto shodné.

Tab. 10: Porovnání důležitosti životních cílů mladších a starších cvičenců Kendó

Mladší cvičenci Kendó	průměr		Starší cvičenci Kendó
věnovat se svým zálibám	2,25	2,00	mít stálého partnera
mít stálého partnera	3,13	2,55	mít děti
dosáhnout úspěch v zaměstnání	3,88	3,36	věnovat se svým zálibám
mít děti	4,25	3,45	dosáhnout úspěch v zaměstnání
vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)	4,63	3,82	vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)
žít pestrým společenským životem	4,88	4,45	žít pestrým společenským životem
dosáhnout co nejvyššího vzdělání	5,13	4,82	dosáhnout co nejvyššího vzdělání

V tabulce 10 uvádíme porovnání důležitosti životních cílů mladších (<30 let) a starších (>30 let) cvičenců Kendó. Největší pohyb v závěrečném pořadí životních cílů z hlediska průměrného pořadí můžeme vidět na prvních čtyřech místech, a to konkrétně u životních cílů „věnovat se svým zálibám“ a „mít děti“, kterým mladší cvičenci přisuzují první a čtvrté místo, avšak starší cvičenci těmto životním cílům přisuzují místo třetí a druhé.

Třetí otázka zkoumala, jak se respondenti stavějí k vybraným hodnotám z oblasti rodinné, pracovní a společenskopolitické sféry a životního stylu (viz tab. 11). Dotázaní respondenti označovali na čtyřbodové škále, nakolik je pro ně určitá hodnota důležitá či nedůležitá.

Tab. 11: Důležitost různých hodnot

Cvičenci Kendó	velmi důležité	spíše důležité	spíše nedůležité	zcela nedůležité	nevím
1. žít ve spokojené rodině	17	2	0	0	0
2. pomáhat především své rodině a přátelům	16	3	0	0	0
3. žít podle svého přesvědčení	15	3	0	1	0
4. žít zdravě, starat se o své zdraví	14	5	0	0	0
5. mít zajímavou práci, která by Vás bavila	14	3	0	1	0
6. mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	14	3	1	0	0
7. mít práci, která má smysl, je užitečná	12	5	0	1	0
8. podávat perfektní profesionální výkon	11	4	3	1	0
9. pracovat v kolektivu sympatických lidí	9	7	1	1	0
10. žít ve zdravém životním prostředí	8	10	0	0	0
11. pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	7	11	1	0	0
12. žít příjemně, užívat si	7	5	3	3	0
13. mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	5	10	3	1	0
14. žít v hezkém prostředí	5	10	2	1	0
15. aktivně se podílet na ochraně přírody	5	6	6	0	1
16. mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	4	12	2	0	0
17. vydělat hodně peněz	4	8	6	0	0
18. žít zajímavý, vzrušující život	4	7	5	2	0
19. mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem	4	4	6	4	1
20. pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	3	11	1	3	1
21. mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	3	11	3	1	0
22. být dobře informován o dění u nás a ve světě	3	11	4	0	0
23. podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	3	8	5	1	1
24. mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	3	6	5	2	2
25. být oblíbený mezi lidmi	3	3	10	2	0
26. mít vždy své nerušené soukromí,	2	12	4	0	0
27. mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	2	8	6	2	0
28. dosáhnout významného postavení ve společnosti	1	1	7	9	0
29. mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	4	8	6	0
30. žít podle náboženských zásad	0	3	3	12	0
31. prosazovat politiku své strany, hnutí	0	2	4	10	2
32. mít hezké věci, které nemá každý	0	1	5	12	0

Z výsledků, které uvádíme v tabulce 11, vyplynulo, že nejvíce respondentů označilo za „velmi důležité“ hodnotu „žít ve spokojené rodině“, což v šetření uvedlo 17 z 19 respondentů. Druhou nejčastěji označovanou hodnotou je pak „pomáhat především své

rodině a přátelům“, kterou označilo za „velmi důležitou“ 16 respondentů, ostatní ji pak označili za „spíše důležitou“. Další hodnoty, které považuje za „velmi důležité“ více než 10 respondentů jsou v následujícím pořadí: „žít podle svého přesvědčení“, „žít zdravě, „starat se o své zdraví“, „mít zajímavou práci, která by Vás bavila“, „mít přátele, se kterými si dobře rozumíte“, „mít práci, která má smysl, je užitečná“ a „podávat perfektní profesionální výkon“. Většinu ostatních hodnot považuje většina respondentů za „spíše důležité“. Hodnotu „být oblíbený mezi lidmi“ považuje 10 respondentů za „spíše nedůležité“. Za „zcela nedůležité“ považuje 12 respondentů hodnoty „mít hezké věci, které nemá každý“ a „žít podle náboženských zásad“. 10 respondentů považuje „prosazovat politiku své strany, hnutí“ za zcela nedůležitou.

V tabulce 12 uvádíme porovnání výsledků zjištěných CVVM při položení uvedené otázky populaci ČR⁹⁶ a výsledků, které jsme získali v rámci našeho šetření. Z porovnání vyplynulo, že populace ČR i cvičenci Kendó považují za nejdůležitější shodně hodnoty „žít ve spokojené rodině“ a „pomáhat především své rodině a přátelům“. Stejně tak u hodnot, které jsou nejčastěji považované za „zcela nedůležité“, se populace ČR a cvičenci Kendó shodují. Za zcela nedůležité je nejčastěji považována hodnota „žít podle náboženských zásad“. Cvičenci Kendó ve stejné míře jako zcela nedůležité považují hodnotu „mít hezké věci, které nemá každý“, zatímco populace ČR v podobné míře považuje hodnotu „prosazovat politiku své strany, hnutí“. Největší rozdíly v pořadí hodnot mezi populací a cvičenci Kendó jsou v následujících hodnotách: „aktivně se podílet na ochraně přírody“, „podávat perfektní profesionální výkon“ a „pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti“. Tyto hodnoty jsou cvičenci Kendó častěji považované za „velmi důležité“ a tím jsou v závěrečném pořadí daleko výše postavené než u populace ČR. Zatímco u populace ČR jsou z hlediska závěrečného pořadí výše hodnoty „mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční“, „mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu“ a „mít vždy své nerušené soukromí“.

V tabulce 13 je uvedeno porovnání výsledků důležitosti hodnot mužů a žen praktikujících Kendó. Porovnání nám ukazuje, že muži praktikující Kendó považují nejčastěji za „velmi důležité“ dvě hodnoty, a to „žít ve spokojené rodině“ a „mít zajímavou práci, která by Vás bavila“, zatímco ženy praktikující Kendó uvádějí nejčastěji za „velmi důležité“ následující tři hodnoty: „žít ve spokojené rodině“, „žít

⁹⁶ Srov. TUČEK, M. *Jaké hodnoty jsou pro nás důležité?* [online].

Tab. 12: Porovnání výsledků důležitosti hodnot populace ČR a cvičenců Kendó

Populace ČR		velmi důležité	zcela nedůležité	Cvičenci Kendó		velmi důležité	zcela nedůležité
1	žít ve spokojené rodině	74	2	1	žít ve spokojené rodině	17	0
2	pomáhat především své rodině a přátelům	63	2	2	pomáhat především své rodině a přátelům	16	0
3	mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	58	1	3	žít podle svého přesvědčení	15	1
4	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	55	1	4	žít zdravě, starat se o své zdraví	14	0
5	žít podle svého přesvědčení	51	2	5	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	14	1
6	žít ve zdravém životním prostředí	50	2	6	mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	14	0
7	žít v hezkém prostředí	46	1	7	mít práci, která má smysl, je užitečná	12	1
8	mít práci, která má smysl, je užitečná	46	3	8	podávat perfektní profesionální výkon	11	1
9	žít zdravě, starat se o své zdraví	45	1	9	pracovat v kolektivu sympatických lidí	9	1
10	pracovat v kolektivu sympatických lidí	44	3	10	žít ve zdravém životním prostředí	8	0
11	vydělat hodně peněz	40	3	11	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	7	0
12	mít vždy své nerušené soukromí	39	2	12	žít příjemně, užívat si	7	3
13	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	34	5	13	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	5	1
14	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	33	2	14	žít v hezkém prostředí	5	1
15	žít příjemně, užívat si	32	2	15	aktivně se podílet na ochraně přírody	5	0
16	podávat perfektní profesionální výkon	31	4	16	mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	4	0
17	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	28	3	17	vydělat hodně peněz	4	0
18	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	27	2	18	žít zajímavý, vzrušující život	4	2
19	být oblíbený mezi lidmi	26	3	19	mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem	4	4
20	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	26	6	20	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	3	3
21	mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	24	4	21	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	3	1
22	být dobře informován o dění u nás a ve světě	22	4	22	být dobře informován o dění u nás a ve světě	3	0
23	žít zajímavý, vzrušující život	20	5	23	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	3	1
24	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	18	4	24	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	3	2
25	mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem	18	18	25	být oblíbený mezi lidmi	3	2
26	aktivně se podílet na ochraně přírody	14	6	26	mít vždy své nerušené soukromí,	2	0
27	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	14	9	27	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	2	2
28	dosáhnout významného postavení ve společnosti	12	14	28	dosáhnout významného postavení ve společnosti	1	9
29	mít hezké věci, které nemá každý	11	17	29	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	6
30	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	11	18	30	žít podle náboženských zásad	0	12
31	žít podle náboženských zásad	10	34	31	prosazovat politiku své strany, hnutí	0	10
32	prosazovat politiku své strany, hnutí	6	31	32	mít hezké věci, které nemá každý	0	12

Tab. 13: Porovnání výsledků důležitosti hodnot mužů a žen praktikujících Kendó

Muži praktikující Kendó		velmi důležité	zcela nedůležité	Ženy praktikující Kendó		velmi důležité	zcela nedůležité
1	žít ve spokojené rodině	13	0	1	žít ve spokojené rodině	4	0
2	pomáhat především své rodině a přátelům	13	0	2	žít podle svého přesvědčení	4	0
3	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	12	1	3	žít zdravě, starat se o své zdraví	4	0
4	žít podle svého přesvědčení	11	1	4	mít práci, která má smysl, je užitečná	3	0
5	mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	11	0	5	pomáhat především své rodině a přátelům	3	0
6	žít zdravě, starat se o své zdraví	10	0	6	žít ve zdravém životním prostředí,	3	0
7	podávat perfektní profesionální výkon	10	1	7	mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	3	0
8	mít práci, která má smysl, je užitečná	9	1	8	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	2	0
9	pracovat v kolektivu sympatických lidí	7	1	9	pracovat v kolektivu sympatických lidí	2	0
10	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	6	0	10	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	2	0
11	žít ve zdravém životním prostředí	5	0	11	aktivně se podílet na ochraně přírody	2	0
12	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	5	1	12	žít příjemně, užívat si	2	0
13	žít příjemně, užívat si	5	3	13	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	1	0
14	mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	4	0	14	žít v hezkém prostředí	1	0
15	žít v hezkém prostředí	4	1	15	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	1	0
16	vydělat hodně peněz	4	0	16	žít zajímavý, vzrušující život	1	0
17	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	3	3	17	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	1	0
18	být dobře informován o dění u nás a ve světě	3	0	18	podávat perfektní profesionální výkon	1	0
19	aktivně se podílet na ochraně přírody	3	0	19	mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem	1	1
20	žít zajímavý, vzrušující život	3	2	20	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	0	0
21	mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem	3	3	21	být dobře informován o dění u nás a ve světě	0	0
22	být oblíbený mezi lidmi	3	1	22	vydělat hodně peněz	0	0
23	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	2	1	23	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	0	0
24	mít vždy své nerušené soukromí	2	0	24	mít vždy své nerušené soukromí	0	0
25	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	2	1	25	mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	0	0
26	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	2	2	26	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	0	0
27	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	1	2	27	prosazovat politiku své strany, hnutí	0	3
28	dosáhnout významného postavení ve společnosti	1	6	28	žít podle náboženských zásad	0	3
29	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	5	29	být oblíbený mezi lidmi	0	1
30	žít podle náboženských zásad	0	9	30	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	1
31	prosazovat politiku své strany, hnutí	0	7	31	mít hezké věci, které nemá každý	0	3
32	mít hezké věci, které nemá každý	0	9	32	dosáhnout významného postavení ve společnosti	0	3

podle svého přesvědčení“ a „žít zdravě, starat se o své zdraví“. Na hodnotách, které jsou pro muže a ženy praktikujících Kendó nejčastěji označovány za „zcela nedůležité“, se obě pohlaví shodla. Největší rozdíl v pořadí důležitosti vybraných hodnot byl z hlediska čas-

Tab. 14: Porovnání důležitosti různých hodnot cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu

Delší dobu praktikující		velmi důležité	zcela nedůležité	Kratší dobu praktikující		velmi důležité	zcela nedůležité
1	žít ve spokojené rodině	13	0	1	pomáhat především své rodině a přátelům	5	0
2	žít podle svého přesvědčení	12	1	2	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	4	0
3	pomáhat především své rodině a přátelům	11	0	3	mít práci, která má smysl, je užitečná	4	0
4	žít zdravě, starat se o své zdraví	10	0	4	žít ve spokojené rodině	4	0
5	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	10	1	5	žít zdravě, starat se o své zdraví	4	0
6	mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	10	0	6	mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	4	0
7	mít práci, která má smysl, je užitečná	8	1	7	pracovat v kolektivu sympatických lidí	3	0
8	podávat perfektní profesionální výkon	8	1	8	podávat perfektní profesionální výkon	3	0
9	žít ve zdravém životním prostředí	7	0	9	žít podle svého přesvědčení,	3	0
10	pracovat v kolektivu sympatických lidí	6	1	10	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	2	0
11	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	5	0	11	žít příjemně, užívat si	2	0
12	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	5	1	12	žít zajímavý, vzrušující život,	2	0
13	žít příjemně, užívat si	5	3	13	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	1	0
14	žít v hezkém prostředí	4	1	14	mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	1	0
15	vydělat hodně peněz	4	0	15	být dobře informován o dění u nás a ve světě	1	0
16	aktivně se podílet na ochraně přírody	4	0	16	žít ve zdravém životním prostředí,	1	0
17	mít vlastní firmu, kde můžete být svým páнем	4	3	17	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	1	0
18	mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	3	0	18	mít vždy své nerušené soukromí	1	0
19	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	3	1	19	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	1	0
20	být oblíbený mezi lidmi	3	2	20	aktivně se podílet na ochraně přírody	1	0
21	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	2	3	21	žít v hezkém prostředí	1	0
22	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	2	1	22	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	0	0
23	být dobře informován o dění u nás a ve světě	2	0	23	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	0	3
24	žít zajímavý, vzrušující život	2	2	24	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	0	0
25	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	2	1	25	vydělat hodně peněz	0	1
26	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	2	2	26	prosazovat politiku své strany, hnutí	0	1
27	mít vždy své nerušené soukromí	1	0	27	mít vlastní firmu, kde můžete být svým páнем	0	3
28	dosáhnout významného postavení ve společnosti	1	8	28	žít podle náboženských zásad	0	0
29	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	5	29	být oblíbený mezi lidmi	0	3
30	žít podle náboženských zásad	0	9	30	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	1
31	prosazovat politiku své strany, hnutí	0	7	31	mít hezké věci, které nemá každý	0	1
32	mít hezké věci, které nemá každý	0	9	32	dosáhnout významného postavení ve společnosti	0	0

Tab. 15: Porovnání důležitosti různých hodnot mladších a starších cvičenců Kendó

Mladší cvičenci		velmi důležité	zcela nedůležité	Starší cvičenci		velmi důležité	zcela nedůležité
1	pomáhat především své rodině a přátelům	8	0	1	žít ve spokojené rodině	10	0
2	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	7	0	2	žít podle svého přesvědčení	9	1
3	žít ve spokojené rodině	7	0	3	pomáhat především své rodině a přátelům	8	0
4	mít přátele, se kterými si dobře rozumět	7	0	4	žít zdravě, starat se o své zdraví	8	0
5	mít práci, která má smysl, je užitečná	6	0	5	mít zajímavou práci, která by Vás bavila	7	1
6	žít podle svého přesvědčení	6	0	6	mít přátele, se kterými si dobře rozumíte	7	0
7	žít zdravě, starat se o své zdraví	6	0	7	mít práci, která má smysl, je užitečná	6	1
8	pracovat v kolektivu sympatických lidí	5	0	8	podávat perfektní profesionální výkon	6	1
9	podávat perfektní profesionální výkon	5	0	9	žít ve zdravém životním prostředí	5	0
10	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	4	0	10	pracovat v kolektivu sympatických lidí	4	1
11	žít příjemně, užívat si,	4	1	11	aktivně se podílet na ochraně přírody	4	0
12	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	3	0	12	pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	3	0
13	žít ve zdravém životním prostředí	3	0	13	mít co nejvícestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	3	0
14	žít zajímavý, vzrušující život	3	0	14	žít v hezkém prostředí	3	1
15	být dobře informován o dění u nás a ve světě	2	0	15	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	3	1
16	žít v hezkém prostředí	2	0	16	žít příjemně, užívat si	3	2
17	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	2	1	17	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	2	2
18	vydělat hodně peněz	2	0	18	vydělat hodně peněz	2	0
19	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	2	1	19	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	2	1
20	mít vlastní firmu, kde můžete být svým páнем	2	2	20	mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	2	1
21	být oblíbený mezi lidmi	2	0	21	mít vlastní firmu, kde můžete být svým páнем	2	2
22	mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	1	0	22	mít vždy své nerušené soukromí	1	0
23	mít co nejvícestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	1	0	23	být dobře informován o dění u nás a ve světě	1	0
24	mít vždy své nerušené soukromí	1	0	24	žít zajímavý, vzrušující život	1	2
25	pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	1	1	25	mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu	1	1
26	aktivně se podílet na ochraně přírody	1	0	26	být oblíbený mezi lidmi	1	2
27	dosáhnout významného postavení ve společnosti	1	2	27	mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční	0	1
28	podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště	0	0	28	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	4
29	prosazovat politiku své strany, hnutí	0	4	29	žít podle náboženských zásad	0	6
30	mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	0	2	30	prosazovat politiku své strany, hnutí	0	6
31	žít podle náboženských zásad	0	6	31	mít hezké věci, které nemá každý	0	7
32	mít hezké věci, které nemá každý	0	5	32	dosáhnout významného postavení ve společnosti	0	7

tějšího označení za „velmi důležité“ u následujících hodnot: „podávat perfektní profesionální výkon“, „mít čas hlavně na své koníčky a zájmy“, „mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice“ (tyto hodnoty muži považují daleko častěji za velmi důležité než ženy), „aktivně se podílet na ochraně přírody“, „podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště“ a „mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu“ (tyto hodnoty ženy považují daleko častěji za „velmi důležité“ než muži).

V tabulce 14 uvádíme porovnání důležitosti různých hodnot cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu. Největší rozdíl v pořadí hodnot nejčastěji označovaných jako „velmi důležité“ je u hodnot: „žít zajímavý, vzrušující život“, „mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci“, „mít vždy své nerušené soukromí“, „být dobře informován o dění u nás a ve světě“, „mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu“ (tyto hodnoty jsou v závěrečném pořadí výše u kratší dobu praktikujících), „být oblíbený mezi lidmi“, „mít čas hlavně na své koníčky a zájmy“, „vydělat hodně peněz“, „mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem“ (tyto hodnoty jsou v závěrečném pořadí výše u delší dobu praktikujících).

V tabulce 15 uvádíme porovnání důležitosti různých hodnot mladších (<30 let) a starších (>30 let) cvičenců Kendó. Největší rozdíly v závěrečném pořadí hodnot označovaných jako „velmi důležité“ jsou u hodnot: „žít zajímavý, vzrušující život“, „mít čas hlavně na své koníčky a zájmy“, „být dobře informován o dění u nás a ve světě“, „mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu“, „mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční“ (tyto hodnoty jsou v závěrečném pořadí v případě mladších cvičenců výše než u starších). Ve výpovědích starších cvičenců jsou naopak výše tyto hodnoty: „aktivně se podílet na ochraně přírody“, „podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště“, „mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice“ a „pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti“.

Čtvrtá otázka zkoumala umístění jednotlivých životních oblastí (přátelé a známí; veřejná činnost, angažovanost, politika; rodina; náboženský život; práce; volný čas) podle jejich významu.

Tab. 16: Umístění životních oblastí podle významu

	počet 1	počet 2	počet 3	počet 4	počet 5	počet 6	Průměr
Rodina	15	4	0	0	0	0	1,21
Práce	1	8	5	5	0	0	2,74
Přátelé a známí	1	6	7	5	0	0	2,84
Volný čas	2	2	8	7	0	0	3,05
Veřejná činnost, angažovanost, politika	0	0	1	1	14	3	5,00
Náboženský život	0	0	0	0	4	15	5,79

Výsledky zachycené v tabulce 16, která ukazuje počty jednotlivých umístění příslušných oblastí (1 nejdůležitější, 6 nejméně důležitá) a celkový průměr umístění pro každou oblast, vypovídají o tom, že z celkového pohledu nejdůležitější sféru lidského života představuje pro respondenty rodina. Tu na první místo postavilo 15 z 19 respondentů. Podstatně menší význam pak respondenti připisují veřejné činnosti, angažovanosti a politice. Nejméně důležitou sférou lidského života je pro oslovené respondenty náboženský život, který uvedlo 15 z 19 respondentů na posledním šestém místě.

Tab. 17: Porovnání umístění životních oblastí podle významu populací ČR a cvičenci Kendó

Populace ČR	Průměr		Cvičenci Kendó
Rodina	1,38	1,21	Rodina
Přátelé a známí	2,77	2,74	Práce
Práce	2,79	2,84	Přátelé a známí
Volný čas	3,73	3,05	Volný čas
Veřejná činnost, angažovanost, politika	4,98	5,00	Veřejná činnost, angažovanost, politika
Náboženský život	5,27	5,79	Náboženský život

V tabulce 17 uvádíme porovnání výsledků zjištěných položením této otázky CVVM⁹⁷ a výsledky zjištěné šetřením mezi cvičenci Kendó. Průměrné pořadí životních oblastí podle významu je u populace ČR a cvičenců Kendó více méně stejné. Liší se pouze v pořadí na druhém a třetím místě, kde ale z hlediska průměru u populace ČR se jedná pouze o malý rozdíl. Dá se tedy konstatovat, že pořadí u populace ČR je shodné s cvičenci Kendó.

⁹⁷ ČERVENKA, J. *Hodnotové orientace české veřejnosti* [online].

V tabulce 18 uvádíme porovnání umístění životních oblastí podle významu mužů a žen praktikujících Kendó. Opět můžeme vidět částečnou shodu v pořadí dle průměru umístění jednotlivých oblastí lidského života.

Tabulka 19 ukazuje porovnání umístění životních oblastí podle významu cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu. Na prvním místě z hlediska průměrného umístění je rodina. Na druhém místě u delší dobu

Tab. 18: Porovnání umístění životních oblastí podle významu mužů a žen praktikujících Kendó

Muži praktikují Kendó	Průměr		Ženy praktikují Kendó
Rodina	1,27	1,00	Rodina
Práce	2,67	2,50	Přátelé a známí
Přátelé a známí	2,93	3,00	Práce
Volný čas	3,07	3,00	Volný čas
Veřejná činnost, angažovanost, politika	5,13	4,50	Veřejná činnost, angažovanost, politika
Náboženský život	5,73	6,00	Náboženský život

Tab. 19: Porovnání umístění životních oblastí podle významu cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu

Delší dobu praktikující	Průměr		Kratší dobu praktikující
Rodina	1,14	1,40	Rodina
Práce	2,64	2,80	Přátelé a známí
Přátelé a známí	2,86	2,80	Volný čas
Volný čas	3,14	3,00	Práce
Veřejná činnost, angažovanost, politika	4,93	5,20	Veřejná činnost, angažovanost, politika
Náboženský život	5,79	5,80	Náboženský život

Tab. 20: Porovnání umístění životních oblastí podle významu mladších a starších cvičenců Kendó

Mladší cvičenci Kendó	Průměr		Starší cvičenci Kendó
Rodina	1,38	1,09	Rodina
Volný čas	2,63	2,36	Práce
Přátelé a známí	2,75	2,91	Přátelé a známí
Práce	3,25	3,36	Volný čas
Veřejná činnost, angažovanost, politika	5,13	4,91	Veřejná činnost, angažovanost, politika
Náboženský život	5,88	5,73	Náboženský život

praktikujících cvičenců skončila práce, avšak u kratší dobu praktikujících cvičenců se na druhém místě s obdobnou hodnotou průměrného umístění nacházejí přátelé a známí

a volný čas. Na třetím místě déle praktikující cvičenci nejčastěji uvádějí hodnotu přátel a známých a na místě čtvrtém volný čas. Kratší dobu praktikující nejčastěji uvádějí na čtvrtém místě práci.

V tabulce 20 uvádíme porovnání umístění životních oblastí podle významu mladších (<30 let) a starších (>30 let) cvičenců Kendó. Jediný rozdíl, z hlediska průměrného pořadí, mezi mladšími a staršími cvičenci nalezneme na druhém místě, kde mladší cvičenci uvádějí volný čas, zatímco starší cvičenci preferují práci a volný čas uvádějí až na čtvrtém místě.

I u této otázky pokud srovnáme tabulky 19 a 20 můžeme pozorovat, že pořadí až na malé odlišnosti (odlišné pořadí u položek volný čas a přátelé, známi u mladších a kratší dobu praktikujících cvičenců) je u mladších a krátkou dobu praktikujících cvičenců stejné. Obdobný jev můžeme vidět v případě starších a delší dobu praktikujících cvičenců.

Pátá otázka analogickým způsobem jako předchozí otázka zkoumala pořadí některých hodnot (solidarita s potřebnými, vlastenectví, humanita (lidskost), pravda, spravedlnost sociálních rozdílů, svoboda jednotlivce, rovnost mezi lidmi, vzájemná odpovědnost) z pohledu dotázaných. Výsledky zachycuje tabulka 21.

Tab. 21: Pořadí hodnot podle důležitosti pro cvičence Kendó

	počet 1	počet 2	počet 3	počet 4	počet 5	počet 6	počet 7	počet 8	Průměr
Humanita (lidskost)	8	3	6	0	1	0	1	0	2,32
Svoboda jednotlivce	6	6	1	3	0	1	2	0	2,79
Pravda	7	2	0	6	2	1	1	0	3,05
Vzájemná odpovědnost	3	2	7	1	2	3	0	1	3,58
Rovnost mezi lidmi	2	3	2	3	3	3	0	3	4,37
Solidarita s potřebnými	1	2	1	3	5	4	2	1	4,79
Spravedlnost sociálních rozdílů	1	0	0	1	2	2	7	5	6,11
Vlastenectví	1	2	0	0	2	3	4	7	6,16

Z hlediska celkového průměru jednotlivých hodnot se na prvním místě objevila humanita (lidskost), za níž následovala svoboda jednotlivce. Na třetím místě nalezneme pravdu. Hodnoty vzájemná odpovědnost a rovnost mezi lidmi se z hlediska celkového průměru nacházejí na čtvrtém a pátém místě. Na šestém místě se umístila solidarita s potřebnými. Spravedlnost sociálních rozdílů a vlastenectví se s nepatrným rozdílem umístily na sedmém a osmém místě.

V tabulce 22 uvádíme porovnání pořadí hodnot podle důležitosti mezi populací ČR (výzkum CVVM)⁹⁸ a cvičenci Kendó. Rozdíl v pořadí hodnot u populace ČR a cvičenci Kendó je v tomto případě v několika hodnotách. Populace ČR přisuzuje první místo z hlediska průměrného pořadí pravdě, zatímco cvičenci Kendó humanitě (lidskosti) a hodnotě pravdy přisuzují až třetí místo. Poslední rozdíl je pak na místě šestém a sedmém, kde populace ČR uvádí spravedlnost sociálních rozdílů a solidaritu s potřebnými, zatímco cvičenci Kendó toto uvádějí přesně v opačném pořadí. Ohledně pořadí ostatních hodnot se populace ČR a cvičenci Kendó shodují.

Tab. 22: Porovnání pořadí hodnot podle důležitosti mezi populací ČR a cvičenci Kendó

Populace ČR	Průměr		Cvičenci Kendó
Pravda	3,13	2,32	Humanita (lidskost)
Svoboda jednotlivce	3,68	2,79	Svoboda jednotlivce
Humanita (lidskost)	4,24	3,05	Pravda
Vzájemná odpovědnost	4,41	3,58	Vzájemná odpovědnost
Rovnost mezi lidmi	4,71	4,37	Rovnost mezi lidmi
Spravedlnost sociálních rozdílů	4,89	4,79	Solidarita s potřebnými
Solidarita s potřebnými	5,03	6,11	Spravedlnost sociálních rozdílů
Vlastenectví	5,66	6,16	Vlastenectví

Tab. 23: Porovnání pořadí hodnot podle důležitosti u mužů a žen praktikujících Kendó

Muži praktikují Kendó	Průměr		Ženy praktikující Kendó
Humanita (lidskost)	2,47	1,75	Humanita (lidskost)
Svoboda jednotlivce	2,73	2,50	Pravda
Pravda	3,20	3,00	Svoboda jednotlivce
Vzájemná odpovědnost	3,60	3,25	Rovnost mezi lidmi
Rovnost mezi lidmi	4,67	3,50	Vzájemná odpovědnost
Solidarita s potřebnými	5,00	4,00	Solidarita s potřebnými
Spravedlnost sociálních rozdílů	6,20	5,75	Vlastenectví
Vlastenectví	6,27	5,75	Spravedlnost sociálních rozdílů

Tabulka 23 ukazuje výsledky porovnání pořadí těchto hodnot podle důležitosti, kterou jim přisoudili muži a ženy praktikující Kendó. Obě pohlaví z hlediska průměrného pořadí jednotlivých hodnot uvádějí na prvním místě humanitu (lidskost). Následně se pak již pořadí jednotlivých hodnot liší. Ženy uvádějí na druhém místě

⁹⁸ Srov. ČERVENKA, J. *Hodnotové orientace české veřejnosti* [online].

pravdu, zatímco muži uvádějí svobodu jednotlivce a pravdu uvádějí na místě třetím. Svobodu jednotlivce uvádějí ženy na místě třetím. Na čtvrtém a pátém místě muži uvádějí vzájemnou odpovědnost a rovnost mezi lidmi, zatímco ženy mají toto pořadí naopak. Solidaritu s potřebnými uvádějí muži i ženy praktikující Kendó shodně na šestém místě. Na sedmém a posledním osmém místě z hlediska průměrného pořadí jednotlivých hodnot uvádějí muži spravedlnost sociálních rozdílů a vlastenectví, zatímco ženy tyto hodnoty řadí naopak.

Tab. 24: Porovnání pořadí hodnot podle důležitosti u cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu

Delší dobu praktikující	Průměr		Kratší dobu praktikující
Humanita (lidskost)	2,36	2,20	Humanita (lidskost)
Pravda	2,86	2,40	Svoboda jednotlivce
Svoboda jednotlivce	2,93	3,60	Pravda
Vzájemná odpovědnost	3,29	4,00	Rovnost mezi lidmi
Solidarita s potřebnými	4,50	4,40	Vzájemná odpovědnost
Rovnost mezi lidmi	4,50	5,60	Solidarita s potřebnými
Spravedlnost sociálních rozdílů	5,79	6,80	Vlastenectví
Vlastenectví	5,93	7,00	Spravedlnost sociálních rozdílů

V tabulce 24 uvádíme výsledky porovnání pořadí hodnot podle důležitosti u cvičenců praktikujících Kendó déle než 10 let a cvičenců praktikujících Kendó kratší dobu. Toto porovnání ukázalo, že delší dobu praktikující i kratší dobu praktikující cvičenci shodně uvádějí na prvním místě humanitu (lidskost). Na druhém a třetím místě pak delší dobu praktikující uvádějí pravdu a svobodu jednotlivce, zatímco kratší dobu praktikující uvádějí toto pořadí naopak. Na čtvrtém a pátém místě delší dobu praktikující uvádějí vzájemnou odpovědnost a solidaritu s potřebnými. Zatímco kratší dobu praktikující cvičenci zde uvádějí rovnost mezi lidmi, kterou mají delší dobu praktikující cvičenci na šestém místě, a vzájemnou odpovědnost. Na šestém místě pak kratší dobu praktikující uvádějí solidaritu s potřebnými. Na sedmém a posledním osmém místě uvádějí delší dobu praktikující cvičenci spravedlnost sociálních rozdílů a vlastenectví, zatímco kratší dobu praktikující cvičenci, je uvádějí v opačném pořadí.

Tab. 25: Porovnání pořadí hodnot podle důležitosti u mladších a starších cvičenců Kendó

Mladší cvičenci Kendó	Průměr		Starší cvičenci Kendó
Humanita (lidskost)	2,00	2,55	Humanita (lidskost)
Svoboda jednotlivce	2,13	3,00	Pravda
Pravda	3,13	3,27	Svoboda jednotlivce
Rovnost mezi lidmi	3,75	3,27	Vzájemná odpovědnost
Vzájemná odpovědnost	4,00	4,55	Solidarita s potřebnými
Solidarita s potřebnými	5,13	4,82	Rovnost mezi lidmi
Spravedlnost sociálních rozdílů	6,13	6,09	Vlastenectví
Vlastenectví	6,25	6,09	Spravedlnost sociálních rozdílů

Tabulka 25 ukazuje výsledky porovnání pořadí hodnot podle důležitosti u mladších (<30 let) a starších (>30 let) cvičenců Kendó. Porovnání ukázalo, že starší i mladší cvičenci mají opět na prvním místě z hlediska průměrného pořadí humanitu (lidskost). Největší rozdíly v pořadí můžeme vidět u hodnot svoboda jednotlivce a rovnost mezi lidmi, které jsou v závěrečném pořadí u mladších cvičenců výše než u starších cvičenců. Zatímco solidarita s potřebnými je u mladších cvičenců v závěrečném pořadí daleko níže než u starších cvičenců.

Pokud srovnáme tabulky 24 a 25 přijdeme na to, že kratší dobu praktikující cvičenci a mladší cvičenci Kendó se shodují v závěrečném pořadí hodnot. Obdobný jev nalezneme i u cvičenců starších a cvičenců praktikujících delší dobu Kendó, kteří se odlišují pouze v pořadí na předních dvou příčkách. Pro interpretaci těchto výsledků je tedy obtížné stanovit, zda pořadí hodnot je spjato spíše s věkem respondenta nebo spíše s dobou, po kterou praktikuje Kendó.

3.4 Interpretace výsledků dotazníkového šetření

Při interpretaci výsledků dotazníkového šetření popsaných v předchozí podkapitole vycházíme jednak z vlastních postřehů podložených vlastní praxí Kendó i teoretickou přípravou, z níž jsme vycházeli v prvních dvou kapitolách, jednak z rozhovorů s vybranými respondenty, které jsme požádali o komentář k vybraným výsledkům dotazníkového šetření (podrobná struktura otázek pro rozhovor je uvedena v příloze 2).

Než začneme s interpretací výsledků zjištěných v šetření, které jsme provedli, je nutné si připomenout, co Kendó vlastně je. Kendó jako takové, jak jsme výše uvedli, je vzdělávací systém který má stanovené cíle, ke kterým směřuje a které určují, jak by mělo na člověka působit. Jeden z respondentů však uvádí, že: „*je potřeba si uvědomit,*

že Kendó jsou lidé. Jelikož jsou to lidé, tak je to nějaký lidský vývoj, a proto Kendó jako takové je vnímáno tím člověkem, každým tím jednotlivým cvičencem v daném okamžiku jeho věku, jako určitá hodnota (hodnotový systém), a to ještě s tím aspektem, že žijeme v jiné kultuře, jiného momentálního nastavení.“ Dále uvádí, že: *„za praktikování Kendó vždy vidí osobu učitele, který působí na ty své žáky a ukazuje jim i jisté morální společenské hodnoty.“*

Interpretaci námi zjištěných výsledků začneme první otázkou z dotazníkového šetření. Výsledky odpovědí na tuto otázku uvádíme v tabulkách 1–5. Výsledky provedeného šetření nám ukázaly, že pro cvičence Kendó je jednou z nejdůležitějších hodnot rodina. Do pojmu rodina se dá zahrnout široké spektrum dalších pojmů, jako partner, děti, rodiče a možná i přátelé. Všechny tyto ostatní hodnoty v našem šetření uvádějí cvičenci Kendó v pořadí za rodinou, nebo na stejné pozici, jako je hodnota rodiny. Tento výsledek může být způsoben mnoha faktory. Jedním z těchto faktorů může být, že si tuto hodnotu v sobě člověk nese ze své skutečné rodiny. Jiným ale může být, že právě díky praktikování Kendó si člověk může uvědomit, že rodina je to důležité. Tím, že člověk začne praktikovat Kendó, které tvoří lidé, se dostane do „rodiny“. V této „rodině“ se pak dál rozvíjí, má nějaké povinnosti a dál utváří společnost, ve které žije.

Druhou hodnotou, která je pro cvičence Kendó důležitá, je partner (populace ČR uvádí děti). U této hodnoty může být dvojí vysvětlení. Může se jednat jak o životního partnera, tak o partnera k cvičení. Oslovení respondenti uvádějí, že Kendó je forma komunikace. Skrze meč člověk poznává sám sebe, ale i svého protivníka. Pro správné praktikování Kendó cvičenec potřebuje dalšího cvičence (partnera), který mu dává příležitost k tomuto poznání. Skrze tuto komunikaci a setkávání se s dalšími cvičenci se člověk učí poznávat nejen sebe sama, ale i ostatní lidi. Jedním z prvních velkých rozdílů mezi cvičenci Kendó a populací ČR je, že cvičenci Kendó uvádějí partnera jako více důležitějšího než děti. Tento rozdíl vysvětlují respondenti dvěma způsoby. Jedním vysvětlením může být, že populace cvičenců Kendó je mladá, a proto má větší prioritu partner. Toto vysvětlení je ovšem v rozporu se skutečností, že hodnota partnera je stavěna výše než hodnota dětí zejména u mladších, ale také u starších cvičenců. Druhým vysvětlením může být, že cvičenci Kendó jsou daleko uvědomělejší než ostatní populace a chápou správně, že: *„partner nebo manžel by měl být vždycky důležitější než děti v tom vztahu, protože tato dvojice, která tvoří tento partnerskej vztah, by měla mít vůči sobě důležitější poměr než vůči dětem“*, jak uvádí jeden z respondentů. Oproti tomu

další z respondentů uvádí, že pod pojmem rodina si představí manžela nebo manželku, děti a rodiče a tyto jsou pro něj důležité.

Dalším rozdílem, který ukazují výsledky, je, že cvičenci Kendó pokládají volný čas a koníčky za velmi nebo spíše důležité ve větší míře než populace ČR. Všichni oslovení respondenti se shodli, že tento výsledek je způsobem právě tím, že Kendó se praktikuje ve volném čase. Jeden z respondentů uvádí, že: *„Kendó zabere hodně času, který člověk k dispozici má, nebo si ho udělá.“* Uplatnění výchovně-vzdělávacího systému Kendó v České republice skutečně najdeme především ve volném čase; v současné době funguje jako jeden ze způsobů aktivního trávení volného času, který zabere mnoho času po mnoho let, pokud člověk zvolí právě cestu Kendó.

Když se zaměříme na rozdíly mezi odpověďmi na první otázku dotazníkového šetření z hlediska mužů a žen praktikujících Kendó, zjistíme, že jsou si velice podobní v chápání důležitosti námi předložených hodnot. Zatímco pokud porovnáme kratší dobu praktikující a delší dobu praktikující, najdeme zde jisté odlišnosti. Zajímavé však je, že obdobné odlišnosti najdeme i u mladších a starších cvičenců. Skoro pro všechny zmíněné je nejdůležitější rodina. Další v pořadí v případě dlouho cvičících, ale i starších cvičenců je partner, rodiče, děti, práce, přátelé, volný čas (koníčky) a následně politika. V případě kratší dobu praktikujících, ale i mladších cvičenců je nejdůležitější rodina a pak v pořadí přátelé, volný čas (koníčky) partner, rodiče, děti, práce a politika. Tyto podobnosti a odlišnosti se podle respondentů dají očekávat. Jsou v případě mladších a starších dány věkem a životní zkušenosti. V případě delší a kratší dobu praktikujících může být toto pořadí ovlivněno jak delkou praktikování Kendó, tak ale i věkem cvičence.

Výsledky odpovědí (viz tab. 6–10) na druhou položenou otázku v námi provedeném šetření potvrzují zjištění z předchozí otázky. Cvičenci Kendó uvádějí na prvním místě z hlediska průměrného pořadí hodnotu „mít stálého partnera“. Na druhém místě pak nalezneme hodnotu „věnovat se svým zálibám“. Toto zjištění poukazuje na to, že praktikování Kendó je pro samotné cvičence velice důležité, zatímco u běžné populace ČR se hodnota „věnovat se svým zálibám“ nachází až na místě pátém. Z tohoto zjištění vyplývá, že pro člověka, který praktikuje Kendó, má Kendó jako volnočasová aktivita velkou důležitost a je zde tedy velmi pravděpodobné, že v tomto ohledu dochází k ovlivnění hodnotového systému respondentů. Je však otázka, zda se jedná o přímý vliv skutečnosti, že se respondenti věnují Kendó, nebo o specifickou dispozici respondentů rozvíjet v podstatě jakoukoliv zájmovou činnost. Zajímavé zjištění však

ukazují výsledky porovnání odpovědí cvičenců, kteří praktikují Kendó kratší a delší dobu. Zde nám výsledky ukázaly naprostou shodu ve vnímání hodnot předložených v otázce. Zde se dostáváme k otázkám, zda má délka praktikování vliv na utváření hodnot cvičence a zda si Kendó vybírají již „specifičtí“ jedinci, nebo zda se „specifickými“ teprve stanou až po určité době? Odpovědět na tyto otázky se pokusíme dále.

Dalším zjištěním je, že mladší cvičenci Kendó mají oproti starším cvičencům na prvním místě hodnotu „věnovat se svým zálibám“ a na místě druhém mít stálého partnera. Zatímco starší cvičenci mají na prvním místě hodnotu „mít stálého partnera“, na druhém „mít děti“ (mladší na místě třetím) a na třetím místě pak „věnovat se svým zálibám“. Oslovení respondenti se shodli, že tento výsledek je ovlivněn věkem tohoto daného cvičence. Když je člověk mladý, dělá to, co ho baví, jak uvádí jeden z respondentů: *„když jsem byl mladý, tak jsem mohl být na tréninku každý den a nic jiného mě moc nezajímalo, tak to asi má každý začínající mladý cvičenec Kendó“*. Postupem času, jak člověk ale stárne, tak záliba ustupuje do pozadí a do popředí se dotává rodina, partner a děti, avšak záliba, která člověka naplňuje, dále zůstává. Tato hypotéza se potvrzuje v případě cvičenců mužů, kteří uvádějí hodnotu „věnovat se svým zálibám“ na místě prvním, na druhém místě „mít stálého partnera“ a na místě třetím „dosáhnout úspěchu v zaměstnání“. Zatímco ženy uvádějí na prvním místě hodnotu „mít stálého partnera“, na druhém „žít pestrým společenským životem“ a na třetím místě „mít děti“. Hodnotu „věnovat se svým zálibám“ uvádějí až na čtvrtém místě.

Toto zjištění může ukazovat na to, že muži praktikující Kendó chodí na Kendó kvůli činnosti samé, zatímco ženy chodí praktikovat Kendó právě kvůli jeho sociálním aspektům, možná dokonce (byť třeba nevědomky) za účelem nalezení partnera, protože bude mít podobnou nebo stejnou hodnotovou orientaci jako ony. Jeden z respondentů uvádí, že: *„dřív byli bojovníci jen muži, role žen byla jinde. Kdybych měl jednoduše srovnat muže a ženu, tak bych muže postavil jako extroverty a ženy jako introverty. Na to, co je vnitřní a co je vnější. Muž potřebuje svůj klid, potřebuje své koníčky, potřebuje svůj únik, proto hledá určité záliby. Muž není od přírody postaven k tomu, aby byl vychovatelem. Příroda ho nestvořila jako stvořitele života, jako vytvořila ženu. Muž je jen reprodukční orgán. Stvořitelem života je žena. Tento výsledek ukazuje, že i když žena praktikuje bojové umění, tak nemění svoje od přírody dané hodnoty, cítí svoji biologickou a fyziologickou potřebu vychovat děti a mít partnera.“*

Výsledky v tabulkách 11–15 nám více odhalují, jakým způsobem může výchovně-vzdělávací systém ovlivňovat utváření hodnot cvičence. Výsledky ukazují, že třemi nejdůležitějšími hodnotami z námi předložených v otázce třetí jsou „žít ve spokojené rodině“, „pomáhat především své rodině a přátelům a „žít podle svého přesvědčení“. Tyto hodnoty potvrzují zjištění z předchozích otázek. Populace ČR se v pořadí na prvních třech místech liší pouze v tom, že na třetím místě uvádí hodnotu „mít přátele, se kterými si dobře rozumíte“. Největší odlišnosti v pořadí hodnot mezi cvičenci Kendó a populací ČR najdeme u šesti hodnot. Těmito hodnotami jsou: „aktivně se podílet na ochraně přírody“, „podávat perfektní profesionální výkon“ a „pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti“ (pro cvičence Kendó jsou důležitější než pro běžnou populaci), dále hodnoty „mít vždy nerušené soukromí“, „mít jakoukoliv práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu“ a „mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční“ (důležitější pro běžnou populaci).

Vysvětlení, proč jsou tyto hodnoty pro cvičence Kendó důležitější než pro populaci ČR a naopak, se nabízí několik. Jeden z respondentů uvádí, že: *„Kendó vychází z přírody, je to studium vlastního těla a člověk je součástí přírody. Po čase si člověk praktikující Kendó uvědomí, že nemůže jít proti zákonitostem těla, a tedy zákonitostem přírody.“* Dalším možným vysvětlením může být právě to, že v japonské kultuře je soužití a respekt k přírodě velmi důležitý. A právě tato hodnota může být skrze šintoistické prvky přenášena i do praktikování Kendó. Ať už v podobě symbolu sakury či vážky, může právě tento kontakt s japonskou kulturou napomáhat v tom, že pro člověka praktikujícího Kendó je příroda důležitá.

Další důležitou hodnotou pro cvičence Kendó je „podávat perfektní profesionální výkon“. Tato hodnota, jak se všichni respondenti shodli, je v Kendó zdůrazňována na každém tréninku. Jeden z respondentů k tomuto říká doslova: *„to je to, co se v Kendó učíme“*. Při praktikování Kendó je zdůrazňováno, že pokud se chce člověk rozvíjet, musí jít do všeho naplno. V případě samurajů tento přístup rozhodovalo o tom, zda samuraj přežil či nikoliv. S tímto přístupem souvisí i to, proč cvičenci Kendó nepovažují za důležité „mít jakoukoliv práci jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu“. Jak uvádí jeden z respondentů, *„cvičenec Kendó má nějaký cíl za kterým jde s plným nasazením“*. Dále uvádí, že: *„cvičenci Kendó jsou právě díky tomuto cílevědomí možná ctižádostivý a nestačí jim jen tak přežívat“*.

Důležitost hodnoty „pomáhat rozvoji demokracie“ přisuzuje jeden z respondentů mládí, avšak dodává, že: *„samuraj věřil, že to, co dělá, je správné, a proto cvičenec*

Kendó pokud spatřuje to, že rozvoj demokracie ve společnosti je správné pro další rozvoj společnosti, tak pro něj bude tato honota mít váhu.“ Dle mého soudu v tomto může mít vliv jeden z cílů Kendó, začlenit člověka do společnosti. Při praktikování Kendó se člověk začleňuje do určité skupiny, ve které funguje a zná své místo. Dostává se do systému *sempai/kohai* (starší/mladší žák) ve kterém staší žák pomáhá mladšímu a následně ten mladší, když už zvládá základní věci, je k ruce tomu staršímu. Pokud toto zvládne cvičenec převést do reálného života mimo *dojo* a bude vnímat jako rozvoj demokracie pomoc ostatním, bude tato hodnota pro něj důležitá.

Vysvětlení toho, proč je pro cvičence Kendó méně důležitá hodnota „mít vždy nerušené soukromí“ uvádí jeden z respondentů tím, že: *„soukromí v Kendó není. Člověk se setkává s mnoha lidmi, jezdí po seminářích, přespává v tělocvičnách s několika cizími lidmi atd., a proto nemůže mít vždy nerušené soukromí. V Kendó to prostě nejde.“*

Poslední hodnotou, která je pro cvičence méně důležitá než pro populaci ČR, je „mít přátele, kteří Vám mohou být vždy užiteční“. Respondenti uvádějí, že: *„v Kendó se člověk musí spolehnout pouze sám na sebe, protože při tréninku za něj nikdo nic neudělá a v boji samotném mu nikdo nepomůže. Vždy je to na něm samotném.“*

Výsledky porovnání mužů a žen praktikujících Kendó potvrdil to, co je zřejmé z předchozích otázek, a sice že pro obě pohlaví je nejdůležitější hodnota „žít ve spokojené rodině“. Na dalších dvou místech už výsledky ukazují odlišnost, ale tato odlišnost je, jak uvádějí respondenti, způsobena právě tím, jaké pohlaví na toto odpovídá. Muži mají na dalších dvou místech hodnoty „pomáhat především své rodině a přátelům“ a „mít zajímavou práci, která by Vás bavila“. Zatímco ženy uvádějí na druhém místě hodnotu „žít podle svého přesvědčení“ (muži toto uvádějí na místě čtvrtém) a na místě třetím hodnotu „žít zdravě a starat se o své zdraví“. Oslovení respondenti toto vysvětlují jako tzv. mužskou a ženskou přirozenost. Muž je ten, který řeší problémy a zabezpečuje rodinu, a protože je to cvičenec Kendó, který má v životě nějaký cíl a nechce jen tak přežívat, potřebuje práci, která ho bude bavit. Zatímco ženy chtějí být atraktivní, přitažlivé a jedinečné a k tomu potřebují žít podle svého přesvědčení. Podle respondentů tyto hodnoty praktikování Kendó příliš neovlivňuje, možná spíše posiluje.

Pro muže praktikující Kendó je důležitější než pro ženy „podávat profesionální výkon“, „mít čas na své koníčky a zájmy“ a „mít, co nejvšestranější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě technice, politice“. Pro ženy praktikující Kendó jsou naopak důležitější hodnoty: „mít jakoukoliv práci, jen abych byl zaměstán a nebral

podporu“, „podílet se na zlepšování života v místě vašeho bydliště“ a „aktivně se podílet na ochraně přírody“. Jeden z respondentů vysvětluje tyto rozdíly tak, že: „*jeden z těch aspektů, proč muži preferují tyto hodnoty, souvisí s jejich věkem, kde každý muž v určitém čase bude preferovat tyto hodnoty, protože je to ryze mužská záležitost a bude se na ní odrážet věk. Podávat výkon jako takový je vlastnost muže. Byl bojovník a lovec. Potřeboval podat výkon, aby ulovil zvěř, aby ochránil. Je to určité mentální nastavení, které se bude odrážet v boji, ale i v práci a v mnoha oblastech. Mít čas na koničky sehrává roli věk, ale i to, že muž si potřebuje hrát.*“ Další respondent vysvětluje, že: „*muž musí mít přehled. Je tam touha dělat tak dobře jako Kendó i ostatní věci. Pokud chtěl být muž všestranný bojovník, musel to být chytrý chlap s všeobecným rozhledem.*“ V případě žen vysvětluje jeden z respondentů hodnoty, které jsou důležitější pro ženy, tak, že: „*tyto hodnoty vycházejí z přirozenosti žen. Ženy jsou ty, které pečují např. o domácnost. Když se muž zamyslí, tak právě žena je ta, která přijde s tím, že je potřeba vymalovat či změnit nábytek apod. práce je pro ženy také velmi důležitá. Opět bych se vrátil k tomu, že muž představuje to, co je vnější, a žena to, co je vnitřní.*“

Delší dobu praktikují cvičenci, mají na prvních třech místech hodnoty „žít ve spokojené rodině“, „žít podle svého přesvědčení“ a „pomáhat především své rodině a přátelům“, zatímco kratší dobu praktikující cvičenci mají na prvních třech místech „pomáhat především své rodině a přátelům“, „mít zajímavou práci, která by Vás bavila“ a „mít práci, která má smysl, je užitečná“. Můžeme zde najít jistou podobnost u mladších a starších cvičenců, kteří uvádějí na prvních třech místech „pomáhat především své rodině a přátelům“, „žít ve spokojené rodině“ a „mít zajímavou práci, která by Vás bavila“. Starší cvičenci uvádějí na prvních třech místech „žít podle svého přesvědčení“, „žít ve spokojené rodině“ a „pomáhat především své rodině a přátelům“. Tento výsledek naznačuje, že v případě utváření hodnot u cvičenců může podstatnou roli hrát jak věk, tak délka praktikování Kendó.

Výsledky v tabulkách 16–20 ukazují, jakým způsobem respondenti odpovídali na v pořadí čtvrtou předloženou otázku v dotazníkovém šetření. Tato otázka a předložené hodnoty jsou velice podobné jako v případě otázky první. Zajímalo nás, zda se potvrdí výsledky z první otázky. Výsledky se potvrdily. Nejdůležitější hodnotou pro cvičence Kendó je „rodina“. Druhé místo zaujala „práce“ a třetí místo „přátelé a známí“. Právě v hodnotě „přátelé a známí“ je rozdíl mezi cvičenci Kendó a populací ČR (zde je hodnota „přátelé a známí“ na druhém místě). Interpretace tohoto výsledku je taková, že když je pro cvičence Kendó nejdůležitější rodina, se vzhledem k dalším zjištěním

popsaným výše dá očekávat, že práce jako možnost zabezpečení rodiny bude právě na druhém místě. Vycházíme z předpokladu, že cvičencům Kendó jsou předkládány samurajské hodnoty a právě tyto v něm podporují model bojovníka, který chrání bezpečí. V dnešní moderní společnosti nehrozí žádné přímé ohrožení života, avšak jsou tu jiná nebezpečí, před kterými rodinu uchrání příjem peněz z vykonané práce. Samozřejmě nesmíme zapomenout na cílevědomost a důležitost podávání profesionálního výkonu pro cvičence Kendó. Stejné řazení nalezneme jak u déle praktikujících, tak u starších cvičenců, ovšem pouze u mužů. Naopak ženy praktikující Kendó mají v tomto ohledu stejné řazení hodnot jako populace ČR. Zajímavostí je však řazení hodnot podle důležitosti u kratší dobu praktikujících a mladších cvičenců. Nejdůležitější je pro ně rodina, avšak v případě kratší dobu praktikujících jsou na druhém místě přátelé a známí, na třetím volný čas a ráce až na místě čtvrtém. Tyto výsledky opět ukazují, že jsou tu určité mužské a ženské předpoklady, ale svoji roli hraje i délka praktikování, determinace věkem, které ovlivňují utváření hodnot cvičence Kendó.

Výsledky v tabulkách 21–25 ukazují, jak respondenti odpovídali na v pořadí již pátou otázku položenou v dotazníkovém šetření. Tyto výsledky ukázaly, že pro cvičence Kendó je nejdůležitější hodnotou humanita (lidskost), zatímco populace ČR uvádí jako nejdůležitější hodnotu pravdy. Jeden z respondentů uvádí, že: *„humanita je určitý atribut, který je zahrnut jako výchovný aspekt, o kterém se v Kendó hovoří. Kde vlastně filozofie Kendó říká, že člověk nemá v soupeři vidět protivníka, ale vidět v něm nejprve člověka.“* Další respondent uvádí, že: *„Kendó je o poznání člověka, jak sebe sama, tak i protivníka. Při souboji jde o odhalení slabé a silné stránky. Souboj na vyšší úrovni je o tom, že se ti lidé poznávají a navzájem spolu komunikují. I když to na první pohled nevypadá, tak Kendó je o lidech. O tom poznávat charakter lidí.“*

Další hodnotou, ve které se cvičenci Kendó odlišují od populace ČR, je „spravedlnost sociálních rozdílů“, kterou cvičenci Kendó považují za méně důležitou než populace ČR. Jeden z respondentů uvádí, že: *„možná cvičenci Kendó vnímají v japonské kultuře určitou hierarchii, která je v Kendó dána. Lidé jsou od sebe oddělováni nějakými stupni a tím pádem, kdo má vyšší stupeň, má větší pravomoci, jeho pravda má větší váhu a tím pádem ten druhý je na určité podřízené pozici. To je určitá hirearchie, která souvisí s Kendó, která souvisí s jinou kulturou, protože japonská kultura je na tomto systému postavena, ale stejný systém najdeme například v armádě, kde se v podstatě vojín může domáhat svých sociálních potřeb, ale pokud dostane rozkaz, tak musí poslechnout.“* Tato hodnota je tedy podporována tím, že v Kendó

nalezneme již zmíněný systém *sempai/kohai* (starší/mladší žák). Cvičenci Kendó tedy mají v *dojo* určitou hierarchii, ve které každý zná své místo a svá práva a povinnosti. Při praktikování Kendó je ke každému přistupováno stejně tvrdě, nejsou zde brány ohledy na pohlaví ani věk, avšak všichni cvičenci si mezi sebou pomáhají. Pokud se podíváme na srovnání pořadí jednotlivých hodnot uvedených v páté otázce mezi muži a ženami praktikujícími Kendó, kratší a delší dobu praktikujícími a mladšími a staršími cvičenci, tak opět dospějeme k tvrzení, že výsledné pořadí hodnot je ovlivněno třemi aspekty, jak uvádí jeden z respondentů: *„a tím je pohlaví cvičence, tedy tím, co mu je od přírody dáno. Jeho věkem, kde mladší preferují hodnoty trošku idealistického rázu a samozřejmě délkou působení Kendó na samotného cvičence.“*

3.5 Jak Kendó utváří hodnoty cvičenců? (reflexe respondentů)

V rámci rozhovorů s vybranými respondenty jsme se kromě interpretace výsledků dotazníkového šetření (srov. zejména otázky 1–4, viz příloha 2) věnovali také reflexi a shrnutí toho, jak může ovlivnit vývoj hodnot výchovně-vzdělávací systém Kendó u cvičenců. Dále jsme zjišťovali, jak reflektují tito oslovení respondenti svůj vývoj hodnot za dobu, po kterou praktikují Kendó (otázky 5–9, viz příloha 2).

V odpovědi na otázku, zda si Kendó vybírá specifický typ lidí, nebo zda se stanou kendisté specifictí až po nějaké době, po které na ně Kendó působí, se respondenti jednoznačně neshodli. Jeden z respondentů uvádí, že: *„na začátku je pohnutka, např. zájem o meč nebo o japonskou kulturu.“* Tuto pohnutku může mít ale kdokoliv a nemusí být nějakým způsobem specifický. Rozdíl je však v jiné věci, a sice v té, že člověk, který má o toto zájem, nemůže vědět, co má od Kendó jako takového očekávat. Jeden z respondentů uvádí, že: *„asi 1 % z lidí, které jsem poznal za dobu, co praktikuji Kendó, byli specifictí. Byli specifictí v tom, že věděli, co od Kendó očekávat. U ostatních, se kterými jsem se setkal, nedokážu pohnutky definovat.“* Další z respondentů k tomuto uvádí, že: *„ten, kdo přijde na Kendó je „normální“, ale ty jedinci kteří zůstanou, jsou pak ti specifictí lidé.“* Oproti tomu další z respondentů uvádí, že: *„jiní jsme již od začátku. V naší společnosti se s touto specifictostí rodíme.“* Pokud bychom spojili tato všechna tvrzení, mohli bychom konstatovat, že Kendó vyhledávají lidé, kteří v sobě mají nějakou pohnutku toho, proč ho chtějí praktikovat (tato pohnutka může být i vrozená), ale pouze lidé kteří v praxi Kendó vytrvávají, se stávají, nebo v sobě najdou tuto specifictnost, a tedy i specifické hodnoty a hodnotový systém, který je jim vlastní.

Další otázkou v rozhovoru bylo, zda to, jaké má cvičenec hodnoty je ovlivněno délkou a intenzitou praktikování Kendó. Na tuto otázku odpověděl jeden z respondentů tím, že: *„za praktikování Kendó vždy vidí osobu učitele, který působí na ty své žáky a ukazuje jim i jisté morální společenské hodnoty. Každý učitel Kendó je jiný a vyzdvihuje určité hodnoty. Je důležité rozlišovat rozdíl mezi trenérem a učitelem. Mezi učením pohybů a předáváním životních zkušeností.“* Dále uvádí stejně jako další respondenti, že na délce a intenzitě působení nejen praktikování, ale i setkávání se tím určitým učitelem při formování hodnot záleží. K tomuto uvádí jeden z respondentů, že: *„čím déle a intenzivně člověk praktikuje Kendó, tím víc vás to jako nejaponce ovlivňuje. Možná dokonce víc než samotné japonce.“* Jeden z respondentů také uvádí, že: *„aby systém Kendó mohl fungovat, tak jako funguje nebo fungoval v Japonsku, je potřeba, aby zde bylo celé věkové spektrum.“* Z tohoto vyplývá, že k ovlivnění hodnot u cvičence Kendó dochází při delším, ale i intenzivním setkávání se svým učitelem, který daného cvičence vede po cestě Kendó.

Další položenou otázkou v rozhovoru bylo, zda prošly hodnoty oslovených respondentů, tedy to, co je pro ně důležité, nějakou změnou za dobu, co praktikují Kendó. Respondenti se shodli, že jejich hodnoty, tedy to, co je pro ně důležité, neprošlo za dobu, co praktikují Kendó, nějakou významnou změnou. Jak uvádí jeden z respondentů: *„Kendó nezměnilo moje hodnoty, ale posílilo je, umocnilo je. Pomohlo mi rychleji se vyrovnat s životními situacemi. Cílem Kendó bylo posílení mého sebevědomí, i když mě postavilo před to, že jsem nedokonalý, ale že se musím stále zlepšovat, že mám stále na čem pracovat. Tento rozpor jsem si musel vyřešit, abych došel k tomu, že jsem vždy sám sebou a že jsem dostatečně silný, a přestože jsem nedokonalý z pohledu budoucnosti, tak jsem dokonalý z pohledu současnosti a minulosti.“* Další respondent uvádí, že: *„Kendó mě naučilo respektu, zodpovědnosti a loajalitě.“*

Poslední otázkou v rozhovoru bylo, zda Kendó ovlivňuje vývoj hodnot u všech cvičenců víceméně stejným způsobem, nebo zda různé typy lidí ovlivňuje různým způsobem. Jeden z respondentů uvádí, že: *„každý člověk je jiný a každého Kendó ovlivňuje určitým způsobem, tato míra ovlivnění se může přiblížit, ale neprotne se.“* Další respondent uvádí, že: *„evropany japonská kultura ovlivňuje tak, jak to sám připustí.“* Z informací získaných z rozhovorů by se dalo tvrdit, že Kendó je určitý ideál, avšak každý jde k tomuto ideálu po jiné cestě za doprovodu učitele, který tento ideál zpracoval určitým způsobem.

Výchovně-vzdělávací systém Kendó jako takový, i když to na první pohled nevypadá, je velice lidský. „Učí člověka loajalítě, odpovědnosti a sebepoznání“, jak uvádí jeden z respondentů. Jeden z respondentů také uvádí, že: „je důležité za vším vidět člověka. Být pozitivní a hledat formu komunikace. Kendó může být dlouhá komunikace, než přijde útok. Kendó učí, že je důležité jít do všeho naplno, i když z toho bude plynout momentální zklamání.“

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsme zjišťovali formou dotazníkového šetření a rozhovorů, jaký vliv má výchovně-vzdělávací systém Kendó na utváření hodnot cvičence. V první kapitole jsme se věnovali Kendó jako výchovně-vzdělávacímu systému. Konkrétně jeho historickému vývoji a myšlenkovým zdrojům, ze kterých Kendó čerpá a které nám mohly ukázat, k jakým hodnotám tento výchovně-vzdělávací systém cvičence vede. K hlubšímu pochopení, co to vlastně Kendó je, a že se skutečně jedná o výchovně-vzdělávací systém, jsme popsali jeho jednotlivé dimenze, a to konkrétně dimenzi ideovou, obsahovou, metodickou a organizační. Na základě teoretické analýzy systému Kendó můžeme říci, že základní hodnoty, na kterých Kendó staví, o které usiluje nebo které se promítají do praxe Kendó jsou: pokora, tolerance, zodpovědnost, vytrvalost, poctivost, úcta k sobě i druhým, sebeovládání, sebezdokonalování a smysl pro řád.

Druhou kapitolu jsme věnovali vymezení pojmu hodnota. Dále jsme rozebrali problematu zkoumání hodnot. Poslední část druhé kapitoly jsme věnovali přehledu výzkumů realizovaných Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Z těchto realizovaných výzkumů jsme vycházeli při tvorbě dotazníku tím, že jsme použili standardizované otázky, které se již v minulosti použily nebo se stále používají při právě probíhajících výzkumech, které realizuje CVVM. Výsledky těchto výzkumů jsme dále použili k porovnání zjištěných výsledků respondentů našeho výzkumného šetření a respondentů CVVM reprezentovaných celou populací ČR.

Třetí kapitola je pak věnována vlastnímu výzkumu hodnot cvičenců Kendó. V rámci výzkumu jsme si položili tyto otázky a dospěli jsme k těmto zjištěním:

- **Jaká je hodnotová orientace cvičenců Kendó?**

Cvičenci Kendó uvádějí jako nejdůležitější hodnoty „rodina“, „partner“ a „volný čas a koníčky“. Hodnoty, které cvičenci Kendó považují za nejméně důležité, jsou „politika“, „náboženský život“ a „vlastenectví“.

- **V čem se liší výpovědi respondentů od výsledků zjištěných ve výzkumech CVVM?**

Největší odlišnosti mezi cvičenci Kendó a populací ČR výsledky ukazují v tom, že populace ČR přisuzuje hodnotě „děti“ větší důležitost než oslovení cvičenci Kendó,

dále populace ČR považuje „volný čas a koníčky“ jako méně důležité než cvičenci Kendó. V textu práce jsme popsali také další méně výrazné rozdíly, které však můžeme jen obtížně interpretovat, navíc vzhledem k velikosti našeho výzkumného vzorku nelze říci, zda se jedná o rozdíly statisticky významné.

- **Jak se liší odpovědi mužů a žen?**

Muži a ženy praktikující Kendó se v odpovědích mnoho neliší, jsou si spíše podobní. Do určité míry lze také říci, při srovnání s výsledky populace ČR, že praktikování Kendó rozdíl mezi muži a ženami spíše snižuje, než zvyšuje. Malé odlišnosti jsou v rámci pojetí hodnot, které jsou typické pro muže a ženy, např. muži považují jako nejdůležitější „věnovat se svým zálibám“, zatímco ženy „mít stálého partnera“.

- **Jak se liší odpovědi respondentů, kteří Kendó praktikují déle než 10 let a respondentů, kteří Kendó praktikují kratší dobu?**

Odpovědi respondentů, kteří Kendó praktikují delší dobu, se mnoho neliší od respondentů, kteří praktikují kratší dobu. Výsledky výzkumu ukazují odlišnosti v pojetí hodnot, které souvisejí s věkem respondentů. Kratší dobu praktikující, stejně jako mladší cvičenci, uvádějí jako nejdůležitější hodnoty „rodina“, „přátelé“ a „volný čas a koníčky“. U déle praktikujících cvičenců a starších cvičenců Kendó nalezneme obdobný výsledek, tito však uvádějí jako nejdůležitější hodnoty „rodina“ (a vše co můžeme přiřadit k rodině jako je partner, rodiče, děti), „práce“ a „přátelé“. Vzhledem k podobnosti odpovědí starších / déle praktikujících a mladších / kratší dobu praktikujících kendistů nedokážeme spolehlivě posoudit, zda rozdíly mezi mladšími a staršími, resp. mezi kratší nebo delší dobu praktikujícími, jsou způsobeny obecně věkem (zráním, zkušenostmi apod.), nebo spíše skutečností, že se věnují cvičení Kendó.

- **Jak vybraní respondenti reflektují zjištěné výsledky (jak si je vysvětlují, jaké příčiny vidí za případnými odlišnostmi jednotlivých skupin respondentů nebo odlišnostmi cvičenců Kendó od běžné populace? Jak uvažují o procesu utváření své hodnotové orientace?**

Respondenti v rozhovorech uváděli, že výsledek výzkumu ovlivňují tři aspekty. Prvním aspektem je věk cvičence, druhým je pohlaví a posledním aspektem je délka působení Kendó na cvičence. Podle jejich mínění praktikování Kendó vyhledávají lidé, kteří pokud v praxi Kendó vytrvají, najdou v sobě skrytou specifickou, a tedy i hodnoty a hodnotový systém, který je jim vlastní

a s hodnotami Kendó rezonuje. Odlišnost kendistů od běžné populace se tedy projevuje spíše až v případech, kdy v cvičení Kendó vytrvají a toto se stane jejich „životní cestou“.

- **Jak vybraní respondenti reflektují vlastní „cestu Kendó“ z hlediska vývoje vlastní hodnotové orientace?**

K hlubší odpovědi na tuto otázku jsme se v realizovaných rozhovorech s vybranými respondenty příliš nedostali. Respondenti se této otázky ve svých odpovědích dotkli jen okrajově. Jednou z odpovědí, které jsme dostali na tuto otázku, bylo, že praktikování Kendó jako takové hodnoty oslovených respondentů nezměnilo, spíše některé posílilo a některé naopak utlumilo. Dalším důležitým aspektem, proč se nám nedostalo odpovědi na tuto otázku, může být také to, že v ČR není mnoho cvičenců, kteří by Kendó praktikovali od nejútlejšího věku. Dotázaní respondenti se začali Kendó věnovat až jako relativně dospělí jedinci s již poměrně ustálenou hodnotovou orientací.

Výzkum toho, jaký vliv má výchovně-vzdělávací systém Kendó na utváření hodnot cvičenců, je první svého druhu v České republice. Kendó zatím nemá v České republice takovou tradici a členskou základnu jako ostatní známá bojová umění, jako je např. judo nebo karate. Jak však ukazuje námi provedený výzkum, má člověku v oblasti sebepoznání a seberozvoje co přinést.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

AJKF. *Concept of Kendo* [online]. 14.3.2007 [cit. 2014-06-12] Dostupné na WWW <<https://www.kendo-fik.org/english-page/english-page2/concept-of-Kendo.htm>>.

ČERVENKA, J. *Hierarchie životních cílů v české populaci* [online]. 11.12.2009 [cit. 2014-06-12] Dostupné na WWW <<http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/hierarchie-zivotnich-cilu-v-ceske-populaci>>.

ČERVENKA, J. *Hodnotové orientace české veřejnosti* [online]. 7.1.2004 [cit. 2014-06-12] Dostupné na WWW <<http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/hodnotove-orientace-ceske-verejnosti>>.

DAY, S. B.; INOKUČI, K. *Moudrost samurajů*. Praha: Trigon, 1998. ISBN 80-86159-11-6.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HORÁKOVÁ, N. *Co je pro nás v životě důležité?* [online]. 2005-02 [cit. 2014-06-12] Dostupné na WWW <<http://cvvm.soc.cas.cz/2005-2/co-je-pro-nas-v-zivote-dulezite>>.

FOJTÍK, I. *Duch budó*. Praha: Naše vojsko, 2006. ISBN 80-206-0810-9.

HOTOVEC, V. *Cesta srdce*. Praha: Xyz, 2008. ISBN 978-80-7388-110-8.

HOTOVEC, V. *Fighter's magazin: 20. Výročí KENDÓ*. Praha: Miroslav Sobotka, 2006.

JANOŠ, J. *Zajímavosti z Japonska*. Praha: Albatros, 1984. ISBN 13-824-84.

KALHOUS, Z.; OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-71-78-253-X.

KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*. Prešov: ManaCon, 1996. ISBN 80-85668-34-3.

LAIBRT, L. *Kendó jako výchovně-vzdělávací systém*. České Budějovice, 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta.

MACHULOVÁ, H. *Filosofický a teologický pojem hodnoty se zřetelem na etiku v sociální práci*. České Budějovice: 2008.

MAŇÁK, J.; JANÍK, T.; ŠVEC, V. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. ISBN: 978-80-7315-175-1.

NITOBÉ, I. *Bušido*. Praha: Josef Pelcl, 1904. ISBN: neuvedeno.

OZAWA, H. *Kendó úplný průvodce*. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-646-7.

POSPÍŠIL, J.; ROUBALOVÁ, M. *Mládež a hodnoty 2010: Výchova k hodnotám v kontextu pluralitní a multikulturní společnosti*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN: 978-80-7409-035-6.

POSPÍŠILOVÁ, H. *Mládež, hodnoty, volný čas*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-036-3.

PRUDKÝ, L. a kol. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-166-0.

PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot: Výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1751-2.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178-631-4.

RATTI, O.; WESTBROOK, A. *Tajemství samurajů*. Praha: Fighters Publications, 2002. ISBN 80-903079-1-4.

REZKOVÁ, M. *Co je v našem životě důležité* [online]. 12.5.2003 [cit. 2014-06-12] Dostupné na WWW <<http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/co-je-v-nasem-zivote-dulezite>>.

SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.

SASAMORI, J.; WARNER, G. *This is Kendo*. Boston: Tuttle Publishing, 1964. ISBN: 0-8048-1607-7.

TONDL, L. *Hodnocení a hodnoty. Metodologické rozměry hodnocení*. Praha: Filosofia, 1999. ISBN: 80-7007-131-1.

TOKESHI, J. *Kendo: Elements, Rules, and Philosophy*. USA: University of Hawai'i Press, 2003. ISBN: 0-8248-2598-5.

TOKICU, K. *Mijamoto Musashi: Život a dílo - mýtus a skutečnost*. Praha: Fighters Publications, 2005. ISBN: 80-86977-00-5.

TUČEK, M. *Jaké hodnoty jsou pro nás důležité?* [online]. 21.6.2011 [cit. 2014-06-12] Dostupné na WWW <<http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/hierarchie-zivotnich-cilu-v-ceske-populaci>>.

TUREK, I. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, 2008. ISBN: 978-80-8078-198-9.

WARNER, G.; DRAEGER, F. D. *Japonský šerm*. Praha: Fighters Publications, 2007. ISBN 978-80-86977-14-0.

ZIEGELHEIM, J. *Kendó Tři spojené kruhy*. Bílina 2013. ISBN 978-80-260-3082-9.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Dotazník

Příloha II: Struktura rozhovoru s vybranými respondenty

Příloha I: Dotazník

Věk:

Dosažené vzdělání:

Délka praktikování Kendó:

Dosažený stupeň Kendó:

1. Jak důležité jsou ve Vašem životě následující okolnosti? (doplňte příslušná čísla 1–4, nebo číslo 9)

VELMI DŮLEŽITÉ 1	SPÍŠE DŮLEŽITÉ 2	SPÍŠE NEDŮLEŽITÉ 3	ZCELA NEDŮLEŽITÉ 4	NEVÍM 9
------------------------	------------------------	--------------------------	--------------------------	------------

a) Práce,	
b) Rodina,	
c) Přátelé,	
d) Volný čas, koníčky,	
e) Politika,	
f) Děti,	
g) Partner,	
h) Rodiče.	

2. Následující položky seřad'te od nejdůležitější po nejméně důležitou, kde 1 znamená nejdůležitější a 7 nejméně důležitá. Každá číslice může být použita pouze jednou. Seřad'te prosím, jak je pro Vás v životě důležité:

a) dosáhnout úspěch v zaměstnání,	
b) vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý),	
c) žít pestrým společenským životem,	
d) mít děti,	
e) věnovat se svým zálibám,	
f) mít stálého partnera,	
g) dosáhnout co nejvyššího vzdělání?	

3. Na následující kartě jsou uvedeny příklady toho, co lidé v životě uznávají a o co usilují. Přečtěte si prosím jednotlivé výroky a uveďte, do jaké míry je pro Vás důležité (doplňte příslušná čísla 1–4, nebo číslo 9):

VELMI DŮLEŽITÉ 1	SPÍŠE DŮLEŽITÉ 2	SPÍŠE NEDŮLEŽITÉ 3	ZCELA NEDŮLEŽITÉ 4	NEVÍM 9
------------------------	------------------------	--------------------------	--------------------------	------------

a) podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště,				
b) prosazovat politiku své strany, hnutí,				
c) pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti,				
d) mít jakoukoli práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu,				
e) mít zajímavou práci, která by Vás bavila,				
f) vydělat hodně peněz,				
g) mít práci, která má smysl, je užitečná,				
h) mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci,				
i) mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem,				
j) pracovat v kolektivu sympatických lidí,				
k) mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí,				
l) aktivně se podílet na ochraně přírody,				
m) podávat perfektní profesionální výkon,				
n) mít hezké věci, které nemá každý,				
o) mít čas hlavně na své koníčky a zájmy,				
p) mít vždy své nerušené soukromí,				
q) žít ve spokojené rodině,				
r) pomáhat těm, kdo pomoc potřebují,				
s) pomáhat především své rodině a přátelům,				
t) mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice,				
u) být dobře informován o dění u nás a ve světě,				
v) žít zajímavý, vzrušující život,				
w) žít podle svého přesvědčení,				
x) žít příjemně, užívat si,				
y) žít ve zdravém životním prostředí,				
z) žít v hezkém prostředí,				
aa) žít podle náboženských zásad,				
bb) žít zdravě, starat se o své zdraví,				
cc) mít přátele, se kterými si dobře rozumíte,				

dd) mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční,	
ee) dosáhnout významného postavení ve společnosti,	
ff) být oblíbený mezi lidmi.	

4. Jaký význam pro Vás osobně mají sféry lidského života uvedené na následující kartě? Seřad'te je prosím od 1 do 6, kdy 1 znamená nejvýznamnější, 6 znamená nejméně významné.

a) Přátelé a známí	
b) Veřejná činnost, angažovanost, politika	
c) Rodina	
d) Náboženský život	
e) Práce	
f) Volný čas	

5. Jakou důležitost přikládáte následujícím hodnotám? Seřad'te je prosím od 1 do 8, kdy 1 znamená nejdůležitější, 8 znamená nejméně důležité.

a) Solidarita s potřebnými	
b) Vlastenectví	
c) Humanita (lidskost)	
d) Pravda	
e) Spravedlnost sociálních rozdílů	
f) Svoboda jednotlivce	
g) Rovnost mezi lidmi	
h) Vzájemná odpovědnost	

Příloha II: Struktura rozhovoru s vybranými respondenty

1) Z odpovědí v dotaznících jsem zjistil, že:

- vybrané výsledky z dotazníkového šetření.
- vybrané výsledky z dotazníkového šetření.
- vybrané výsledky z dotazníkového šetření.

Co si o tom myslíte?

2) (Čekal byste takový výsledek?) Dalo by se to podle vás nějak vysvětlit?

3) Proč myslíte, že se kendisti liší od ostatních lidí z rovna v tom, že:

- vybrané výsledky z dotazníkového šetření?
- vybrané výsledky z dotazníkového šetření?
- vybrané výsledky z dotazníkového šetření?

4) Proč myslíte, že se kendisti (krátce / dlouho, muži / ženy,...) liší (jsou si podobní) z rovna v tom, že:

- vybrané výsledky z dotazníkového šetření?
- vybrané výsledky z dotazníkového šetření?

5) (Někdo to vidí tak), že ty rozdíly jsou dané tím, že člověk cvičí Kendó. Ale co když si Kendó vybírá specifický typ lidí? Myslíte, že jsou kendisti „jiní“ už od začátku, nebo až tím, že nějakou dobu Kendó cvičí?

6) Myslíte, že to, jaké má kendista hodnoty, co je pro něj důležité, nějak souvisí s tím, *jak dlouho* cvičí Kendó? (Nebo jak intenzivně cvičí?)

7) Jak to bylo ve Vašem případě? Prošly Vaše hodnoty, to co je pro Vás důležité, nějakou změnou během let, co praktikujete Kendó?

8) A bylo to spíše Kendó, nebo prostě tím, že člověk stárne a hodnoty se mu přirozeně mění? Myslíte, že byste dnes měl jiné hodnoty, kdybyste Kendó necvičil?

- 9) Za ty roky, co Kendó praktikujete, jste se už setkal se spoustou lidí. Myslíte, že Kendó hodnoty lidí ovlivňuje víceméně u všech stejným směrem, takže i ostatní kendisti mají podobné hodnoty jako vy? Nebo spíš různé typy lidí ovlivňuje různým způsobem? (Nebo například že ženy ovlivňuje jinak než muže?)

ABSTRAKT

LAIBRT, L. *Vliv Kendó na utváření hodnot cvičence*. České Budějovice, 2014. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce P. Bauman.

Klíčová slova: Kendó, výchovně-vzdělávací systém, hodnoty, bojové umění, Japonsko, japonská kultura, samuraj

Práce je zaměřená na zkoumání vlivu výchovně-vzdělávacího systému Kendó na hodnoty a postoje cvičenců, a to z hlediska subjektivně vnímaného kontrastu mezi hodnotami a postoji ukotvenými v českém (středoevropském) kulturním kontextu a hodnotami a postoji ukotvenými v kulturním kontextu japonském. Z hlediska metodologického se jedná o dotazníkové šetření využívající standardizované otázky výzkumu CVVM a o rozhovory s vybranými respondenty.

ABSTRACT

The Effect of Kendo on Trainee's Values.

Key words: Kendo, educational system, values, martial art, Japan, japanese culture, samurai

The diploma thesis is aimed at investigating the influence of the educational system of Kendo on the values and attitudes of practitioners, both in terms of perceived contrast between the values and attitudes anchored in Czech (Central European) cultural context and values and attitudes anchored in the cultural context of Japan. In terms of methodology, this will be an empirical research based on survey (5 standardized questions) and an interview.